

Ekonomisk säkerhet

Definition och styrmedel

Marica Wennman och Monia Lougui

Marica Wennman och Monia Lougui

Ekonomisk säkerhet

Definition och styrmedel

Titel	Ekonomisk säkerhet – Definition och styrmedel
Title	Unwrapping economic security
Rapportnr	FOI-R--5879--SE
Månad	Februari
Utgivningsår	2026
Antal sidor/Pages	59
ISSN	1650-1942
Uppdragsgivare	Försvarsdepartementet
Forskningsområde	Försvarsekonomi
FoT-område	Inget FoT-område
Projektnr	A12613
Godkänd av	Per Sonnerby
Ansvarig avdelning	Försvarsanalys

Bild: Shutterstock

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, vilket bl.a. innebär att citering är tillåten i enlighet med vad som anges i 22 § i nämnd lag. För att använda verket på ett sätt som inte medges direkt av svensk lag krävs särskild överenskommelse.

This work is protected by the Swedish Act on Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729). Citation is permitted in accordance with article 22 in said act. Any form of use that goes beyond what is permitted by Swedish copyright law, requires the written permission of FOI.

Sammanfattning

I takt med att länders intresse för att etablera och stärka internationella relationer i syfte att främja utveckling och tillväxt ökar, uppstår även behovet av att undvika förbindelser som kan äventyra den nationella säkerheten. Som en följd har uppmärksamheten kring begreppet ekonomisk säkerhet ökat. Balansen mellan öppenhet och risk är en fråga som berör samtliga länder, men som hanteras på olika sätt beroende på nationella förutsättningar och prioriteringar. Denna rapport analyserar just denna problematik genom att undersöka vad begreppet ekonomisk säkerhet innebär, hur olika aktörer tolkar begreppet, samt vilka möjliga styrmedel som kan användas för att påverka en stats ekonomiska säkerhet.

Ekonomisk säkerhet definieras i den här rapporten som *en stats samlade förmågor och åtgärder för att säkerställa de resurser, funktioner och tillgångar som är grundläggande för dess ekonomiska stabilitet och välbefinnande*. Det gemensamma målet med ekonomisk säkerhet är att skapa och upprätthålla välbefinnande, men det är viktigt att även förstå att begreppet är föränderligt och skiljer sig åt beroende på stat och dess förutsättningar. Även de styrmedel som en stat använder för att uppnå målet med ekonomisk säkerhet förändras över tid och skiljer sig mellan länder.

Nyckelord: Ekonomisk säkerhet, Ekonomiska styrmedel, Geoekonomi

Summary

As countries become increasingly interested in building relationships with other states to promote development, while at the same time wanting to avoid situations that could jeopardize national security, attention to the concept of economic security has grown. The balance between openness and risk is an issue that affects all countries, but is handled differently depending on national conditions and priorities. This report analyzes this issue by examining what the concept of economic security means, how different actors interpret the concept, and what possible instruments can be used to influence a state's economic security.

Economic security is defined in this report *as a state's collective capabilities and measures to secure the resources, functions, and assets that are fundamental to its economic stability and prosperity*. The common goal of economic security is to create and maintain prosperity, but it is also important to understand that the concept is changeable and differs depending on the state and its surroundings. Even the tools that a state uses to achieve the goal with economic security change over time and differ between countries.

Keywords: Economic security, Economic instruments, Geoeconomics

Innehåll

Rapporten i korthet	7
1 Inledning	10
1.1 Kontext.....	11
1.2 Syfte och frågeställning	11
1.3 Metod.....	11
1.4 Avgränsningar.....	12
1.5 Disposition	13
2 Ekonomisk säkerhet: vad är det och varför behövs det?	14
2.1 Definitionen av ekonomisk säkerhet: En litteraturöversikt	16
2.1.1 Perspektiv från den akademiska litteraturen	16
2.1.2 Perspektiv från OECD	18
2.1.3 Perspektiv från EU.....	18
2.1.4 Perspektiv från G7 och några av dess länder	20
2.1.5 Perspektiv från Sverige.....	21
2.2 Övergripande definition	22
3 Aktörer och nivåer inom ekonomisk säkerhet	23
3.1 Staten och institutionernas roll	24
3.2 Företag	26
3.3 Individer	26
4 Styrmedel för ekonomisk säkerhet.....	28
4.1 Styrmedlens inriktning: Mot inhemska och utländska aktörer... 28	
4.2 Styrmedlens syfte: Piska eller morot.....	29
4.3 Styrmedlens karaktär: Ekonomiska och icke-ekonomiska styrmedel	31
4.4 Styrmedlens tillämpningsnivå: Makro-, meso- och mikronivå... 31	
4.5 Översikt av styrmedel för ekonomisk säkerhet	32
4.5.1 Handel och handelsavtal	33
4.5.2 Regleringar	34
4.5.3 Andra statliga interventioner.....	35
4.5.4 Alternativa styrmedel för ekonomisk säkerhet.....	36

4.5.5	Från styrmedel till handling: politiska satsningar	37
5	Avslutande diskussion	40
6	Litteraturlförteckning.....	43
7	Bilaga 1: Sammanfattning av litteratur och definitioner.....	51
8	Bilaga 2: Sammanfattning av styrmedel för ekonomisk säkerhet	52

Rapporten i korthet

Begreppet ekonomisk säkerhet benämns allt oftare i internationella sammanhang och förekommer i såväl nationella säkerhetsstrategier som i andra strategier, inte minst näringslivsinriktade sådana. Allt fler aktörer, såsom företag, organisationer, myndigheter och stater identifierar hot och risker mot den egna verksamheten. Dessa aktörer föreslår därmed en rad åtgärder för att stärka den ekonomiska säkerheten och möjliggöra fortsatt utveckling av verksamheter.

Begreppets innebörd är dock inte alltid entydig, olika aktörer förhåller sig till dess betydelse på varierande sätt beroende på sina respektive funktioner och förutsättningar. Det är tydligt i litteraturen att begreppet omnämns från olika synvinklar beroende på exempelvis organisation eller stat. Även omfånget skiftar, där vissa fokuserar mot ekonomiska resultat och andra mot säkerhetsmässiga. Denna rapport syftar därför till att, med utgångspunkt i akademisk litteratur samt policy- och myndighetsdokument, ge en översikt av de definitioner av begreppet som förekommer. Baserat på översikten formulerar författarna därefter en egen definition av ekonomisk säkerhet.

Litteraturen belyser hur begreppet ekonomisk säkerhet är under ständig förändring och hur ett skifte i dess betydelse har ägt rum. Historiskt har ekonomisk säkerhet inte avsett stater, utan individers ekonomiska stabilitet, medan det idag används i internationella sammanhang i en geoekonomisk kontext.

Den genomgångna litteraturen i rapporten består av både vetenskapliga artiklar och myndighetsdokument. Tillsammans klarlägger de olika aspekter av ekonomisk säkerhet och ger en bred bild samt flera perspektiv utifrån hur begreppet hanteras och definieras. Den akademiska litteraturen ger ett brett perspektiv men behandlar främst ekonomisk säkerhet i ett internationellt sammanhang och ur ett geoekonomiskt perspektiv, där staters ekonomiska säkerhet präglas av förmågan att hantera de risker och hot som följer av internationella relationer och den globala handeln. Forskare menar att skyddet av statens eller områdets utveckling och välstånd står i fokus, och att detta utgör både målet och syftet med att eftersträva ekonomisk säkerhet. På så sätt blir en stats utrikespolitik en avgörande komponent i arbetet med ekonomisk säkerhet, vilket förutsätter geopolitisk medvetenhet och förmåga att anpassa strategier efter globala trender och externa hot.

Utöver den akademiska litteraturen inkluderas perspektiv från de tre internationella organisationerna OECD, EU och G7. Rapporter från samtliga betonar att samarbete mellan medlemsländerna är avgörande för att skydda sig mot yttre ekonomiska hot och för att värna om den interna handelsmarknaden. Ekonomisk säkerhet beskrivs ofta som de samlade åtgärder som vidtas för att skydda och upprätthålla ekonomisk stabilitet och långsiktig tillväxt. Genom gemensamt agerande och skydd av den inre marknaden inom organisationernas medlemsländer, kan

ökad konkurrenskraft och resiliens uppnås, vilket stärker förmågan att stå emot externa ekonomiska hot och påtryckningar, därmed ökar den ekonomiska säkerheten.

För G7 ligger fokus särskilt på behovet av gemensamma beredskapsplaner för att hantera yttre ekonomiska risker och kriser, i syfte att minska sårbarheter i globala värdekedjor och strategiskt viktiga sektorer.

I Sverige lyfter den nationella säkerhetsstrategin särskilt vikten av ekonomisk säkerhet. Här betonas behovet av att stärka Sveriges konkurrenskraft och motståndskraft, värna om frihandel, samt upprätthålla starka internationella relationer för att säkerställa tillgång till globala marknader och kritiska resurser.

Utifrån litteraturoversikten definieras ekonomisk säkerhet i denna rapport som *en stats samlade förmågor och åtgärder för att säkerställa de resurser, funktioner och tillgångar som är grundläggande för dess ekonomiska stabilitet och välbefinnande*.

Rapporten belyser hur ekonomisk säkerhet kräver ett holistiskt synsätt som omfattar makronivåns statliga agerande, mesonivåns företagsverksamhet och mikronivåns individuella bidrag, samt samspelet mellan dessa nivåer. Nivåerna påverkar varandra ömsesidigt och åtgärder på en nivå får spridningseffekter i hela systemet. Centralt i detta sammanhang är fungerande institutioner, vilka skapar stabila ramar, minskar osäkerhet och främjar förtroende och effektivitet på samtliga nivåer. Ekonomisk säkerhet kan anses formars genom interaktionen mellan aktörer och styrmedel på flera nivåer, både nationellt och internationellt i relation till omvärlden.

Utöver en definition av begreppet ekonomisk säkerhet redovisar rapporten även de styrmedel som identifierats i litteraturen. Med styrmedel avses i denna kontext de verktyg som står till statens förfogande för att uppnå, genom övergripande åtgärder, målen för ekonomisk säkerhet.

Styrmedel kan riktas mot både nationella och internationella aktörer. Syftet med styrmedel kan delas upp i strategier som bygger på tvång, för att leda en aktör till att ändra sitt beteende, eller strategier som bygger på övertalning, för att påverka en aktörs agerande. Därtill kan syftet med dessa styrmedel kategoriseras som skyddsinstrument eller instrument för motståndskraft.

Eftersom ekonomisk säkerhet är ett tvärvetenskapligt fält, kan styrmedel i denna kontext delas in i ekonomiska respektive icke-ekonomiska. Dessutom kan styrmedel som används inom ekonomisk säkerhet tillämpas på en övergripande och en tillämpande nivå.

De styrmedel som identifieras i rapporten inkluderar handel och handelsavtal, regleringar, andra statliga interventioner samt alternativa styrmedel för ekonomisk säkerhet. Rapporten täcker även andra politiska åtgärder, vilka utgörs av sammansatta styrmedel som tillsammans används för att uppnå målen för ekonomisk säkerhet. Dessa åtgärder fungerar som länken mellan styrmedel och handling. De

politiska åtgärder som behandlas i rapporten är industripolitik, innovationspolitik, arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik, beredskapspolitik, penningpolitik, handelspolitik och infrastrukturpolitik.

Sammanfattningsvis visar litteraturstudien tydligt att begreppet ekonomisk säkerhet förstås och tillämpas olika beroende på politiska, ekonomiska och geopolitiska förutsättningar. Exempelvis påverkar en stats geografiska läge, tillgång till naturresurser, ekonomiska struktur eller befolkningens kompetens och teknologiska nivå hur ekonomisk säkerhet definieras, prioriteras och operationaliseras. Detta innebär att stater betraktar ekonomisk säkerhet ur skilda synvinklar, tillmäter begreppet olika betydelse inom olika politikområden och fokuserar på skilda hotbilder och åtgärder. Hur ekonomisk säkerhet betraktas blir även avgörande för de styrmedel som stater har att tillgå och vilka de väljer att använda. Följaktligen kan ekonomisk säkerhet ges som olika innebörd och anses vara olika viktigt på olika fronter beroende på nationella förutsättningar och strategiska intressen.

Definitionen som presenteras i denna rapport utgör ingen slutgiltig begreppsförklaring. Snarare är den en sammanställning av de perspektiv på ekonomisk säkerhet som framkommer i litteraturen som analyserats i rapporten. Det är även viktigt att betona att ekonomisk säkerhet är en konsekvens av det rådande säkerhetsläget i omvärlden. Eftersom detta läge är i ständig förändring kommer även arbetet med processen för att uppnå ekonomisk säkerhet att variera över tid och mellan olika aktörer. Mot denna bakgrund är begreppet ekonomisk säkerhet under kontinuerlig utveckling, vilket innebär att någon entydig eller fast definition inte kan fastslås. Istället bör begreppet förstås som kontextberoende och dynamiskt.

1 Inledning

I takt med det förändrade säkerhetsläget har omvärldens ständiga strävan efter utveckling och välbefinnande lett till en rad nya risker och sårbarheter (Huntington, 1993). Globala förändringar har dessutom väckt frågan om hur stater och internationella organisationer kan skydda sina ekonomiska intressen i en allt mer sammanlänkad världsekonomi och i konkurrensdrivna internationella system (Europeiska kommissionen, 2023). Begreppet *ekonomisk säkerhet* har till följd av detta ökat i intresse. Det råder dock idag bristande samförstånd kring begreppets innebörd. Denna rapport syftar till att klargöra begreppets betydelse och de perspektiv utifrån vilka det kan tolkas.

Varför är det då nödvändigt att förstå ekonomisk säkerhet? Internationellt sett, i många av dagens säkerhetsstrategier, tar ekonomisk säkerhet stor plats (OECD, 2025). Vissa av globaliseringens effekter, exempelvis de handelsavtal som stater ingår med varandra för att säkerställa tillgång till råvaror, teknologier eller kompetenser, är värdefulla för det egna nationella intresset. Samtidigt är det av betydelse för en stat att sälja sina egna varor och tjänster i syfte att främja välbefinnande. Denna typ av utbyte leder till att stater skapar relationer som både kan främja utvecklingen, men även riskera den egna statens ekonomiska stabilitet. Dessutom har det ökade spänningsläget i ett världssystem som ständigt är under förändring orsakat störningar i de globala försörjningskedjorna. Dessa störningar har i sin tur bidragit till att stater blir allt mer medvetna om sin egen position i den globala ekonomin och strävar efter att minska sårbarheter för att undvika att hamna i ogynnsamma beroendeförhållanden (Scholvin & Wigell, 2018).

För att förklara varför ekonomisk säkerhet har blivit en central fråga är det nödvändigt att först klargöra vad begreppet innebär. Det är också utgångspunkten för denna rapport. Ekonomisk säkerhet förstås här inte som ett statiskt tillstånd som kan uppnås en gång för alla, utan som ett fortlöpande arbete och ett sammanhållet policyområde, där aktörer kontinuerligt anpassar strategier och styrmedel. Genom en granskning av relevant litteratur och genom att belysa ekonomisk säkerhet ur flera synvinklar skapas en fördjupad förståelse för begreppets innebörd och för hur olika aktörer uppfattar det. Denna teoretiska grund gör det därefter möjligt att analysera hur en stat kan arbeta för att stärka sin egen ekonomiska säkerhet. Vidare är förståelsen för ekonomisk säkerhet avgörande för att kunna tolka andra staters agerande i olika situationer, samt vilka konsekvenser dessa handlingar kan få i det egna landet.

1.1 Kontext

Denna rapport är den första i en serie om tre rapporter inom ämnet ekonomisk säkerhet. Rapporten är fristående och banar väg för de följande två genom att fastställa en definition av begreppet ekonomisk säkerhet och genom att ta fram en avgränsning för tillämpningsområden för styrmedel inom ekonomisk säkerhet. Den andra rapporten *Ett strategiskt ramverk för ekonomisk säkerhet* (Lougui m.fl., 2026) skapar en grund för ett strategiskt ramverk inom ekonomisk säkerhet medan den tredje rapporten *Ekonomisk säkerhet i Sverige- Analytiskt exempel på ett strategiskt ramverk för ekonomisk säkerhet i Sverige* (Lougui m.fl., 2026) bygger vidare på arbetet genom att tillämpa ett ramverk på Sverige.

1.2 Syfte och frågeställning

Det saknas i dagsläget en entydig och vedertagen definition av begreppet ekonomisk säkerhet. Tidigare studier och publikationer, bland annat från Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har behandlat ekonomisk säkerhet ur ett historiskt perspektiv och beskrivit dess centrala komponenter (Ingemarsdotter m.fl., 2025). Dessa arbeten har emellertid inte haft som syfte att fastställa en tydlig och avgränsad definition av begreppet.

Denna rapport syftar därför till att skapa förståelse för och ta fram en definition av begreppet *ekonomisk säkerhet*. Detta görs genom en granskning av befintlig litteratur, såsom akademisk forskning samt myndighetsdokument. Även tillämpningsområden för de olika styrmedel som finns för att uppnå strategiska mål för ekonomisk säkerhet redovisas i denna rapport. Dessa styrmedel kategoriseras för att lägga grunden för eventuella framtida analyser av samband, effekter och avvägningar.

Rapporten ämnar besvara följande frågeställningar:

Hur definieras och uppfattas ekonomisk säkerhet?

Hur kan styrmedel inom ekonomisk säkerhet kategoriseras?

1.3 Metod

Utformningen av definitionen av ekonomisk säkerhet grundas på en systematisk litteraturstudie. Litteratursökningar genomfördes i relevanta akademiska databaser och öppna källor, där följande sökord och kombinationer av dessa användes: "economic security", "economic statecraft", "geoeconomics", "economic influence" samt "economic coercion".

Sökorden valdes för att fånga både de bredare geoekonomiska perspektiven och de mer specifika aspekterna av staters användning av ekonomiska medel som säkerhetspolitiska verktyg. För att säkerställa bredd inkluderades både vetenskapligt granskad forskning, policyrapporter samt nationella strategidokument.

Materialet granskades utifrån relevans och aktualitet, där återkommande teman såsom risker, beroenden, statliga verktyg och hotbilder noterades.

Kategoriseringen av styrmedel inom ekonomisk säkerhet är författarnas egna, men den bygger på en systematisk analys av de olika styrmedel som identifierats inom tidigare litteratur samt nationella strategier.

1.4 Avgränsningar

Eftersom rapporten baseras på litteratur och policydokument från flera olika länder inkluderas endast de perspektiv som enligt författarna bedöms vara mest relevanta och som samtidigt ger en så heltäckande bild som möjligt av hur begreppet ekonomisk säkerhet uppfattas och definieras internationellt. Många nationer refererar till begreppet inom ramen för sina nationella säkerhetsstrategier, men eftersom dessa dokument inte alltid finns tillgängliga på engelska finns en risk för feltolkning eller felöversättning. För att säkerställa en hög språklig och analytisk kvalitet har urvalet därför begränsats till källor och perspektiv som kan analyseras med rimlig säkerhet utifrån författarnas språkliga förutsättningar.

Vidare omfattar rapporten en genomgång av de styrmedel som identifierats och kategoriserats som relevanta för ekonomisk säkerhet. Dessa baseras på vad som framkommer i tillgänglig forskning samt i policydokument från myndigheter och internationella organisationer. Eftersom dessa styrmedel utgör de instrument som stater använder för att uppnå sina mål inom området ekonomisk säkerhet, kan deras karaktär och förekomst variera beroende på vilka hot och utmaningar som aktualiseras över tid. Listan över styrmedel som presenteras i rapporten bör därför inte betraktas som fullständig eller uttömmande, utan snarare som en översikt över de mest återkommande och centrala inslagen i det aktuella materialet.

Denna rapport fokuserar uteslutande på ekonomisk säkerhet ur ett nationellt perspektiv och behandlar inte aspekter som rör ekonomisk säkerhet kopplat till företag eller individer. Detta innebär att det som i litteraturen identifieras som företagens ekonomiska säkerhet (på engelska: *economic security of business*) eller hushållets ekonomiska trygghet (på engelska: *household economic security*) inte är en del av denna studie.

Slutligen ges i denna rapport särskilt fokus till det svenska perspektivet. Sverige har inkluderats för att möjliggöra en bredare och fördjupad analys av hur begreppet ekonomisk säkerhet tolkas och tillämpas i en nationell kontext. I övrigt behandlas inte enskilda länder separat, utan deras synsätt integreras i de övergripande internationella perspektiven.

1.5 Disposition

Rapporten som följer är uppbyggd genom att först gå igenom begreppet ekonomisk säkerhet och sedan identifiera och behandla olika styrmedel. Kapitel 2 beskriver vad ekonomisk säkerhet är, varför det är aktuellt, samt tar upp de olika perspektiv som begreppet kan betraktas utifrån. Avsnittet avslutas med att besvara rapportens första frågeställning genom författarnas egen framtagning av en definition för begreppet ekonomisk säkerhet. Kapitel 3 belyser olika aktörer genom att förklara hur deras roll i samhället påverkar den ekonomiska säkerheten. Kapitel 4 besvarar den andra frågeställningen genom att ta upp olika styrmedel för ekonomisk säkerhet, hur de kan användas samt kategoriseras. Rapporten avslutas i kapitel 5 med en diskussion och slutsats.

2 Ekonomisk säkerhet: vad är det och varför behövs det?

För att förstå och kunna definiera begreppet ekonomisk säkerhet krävs en viss bakgrundsförklaring av vad det är och varför det är nödvändigt att studera. Nedan ges därför en översikt om vad ekonomisk säkerhet inte ska förväxlas med eller miss-tolkas som, hur det har vuxit fram, samt hur det hänger samman med välstånd, ekonomisk statskonst och geoekonomi.

För att fördjupa förståelsen är det först viktigt att särskilja ekonomisk säkerhet från *ekonomiskt försvar*, då dessa ofta används i liknande sammanhang men skiljer sig åt i syfte. Ekonomiskt försvar avser generellt ett lands inre resiliens och motståndskraft, det vill säga förmågan att vid kris eller krig upprätthålla uthållighet i produktions- och leveranskedjor, kunna ställa om verksamheter samt säkerställa tillgången till nödvändiga varor (Ingemarsdotter, 2024; *Prop. 2024/25:34 Totalförsvaret 2025-2030*, 2024). En central komponent i det ekonomiska försvaret är beredskap, som syftar till att stärka samhällets kapacitet att hantera oförutsedda störningar och påfrestningar, där det primära dimensionerande hotet är krig.

Målet med ekonomiskt försvar har alltså varit och är, att säkerställa att samhällets grundläggande funktioner kan upprätthållas även under mer kritiska förhållanden såsom kris eller väpnad konflikt (Ingemarsdotter m.fl., 2025). Givet denna försvarsinriktade betydelse av ekonomiskt försvar inom ramen för det tidigare totalförsvaret, är det alltså möjligt att se dagens förståelse av ekonomisk säkerhet som något bredare. Den omfattar, utöver ekonomiskt försvar, även säkerställandet av nationellt välstånd genom uppbyggnaden av viktiga samhällsfunktioner för intern stabilitet, konkurrenskraft och långsiktig tillväxt, samt förmågan att stå emot och hantera olika typer av externa hot och risker.

Ekonomisk säkerhet kan således ses som en förutsättning för långsiktigt välstånd och ett väl fungerande samhälle (Ioan-Franc & Diamescu, 2010). Då handlar det inte bara om skyddet mot yttre hot, utan även om att bevara viktiga samhällsfunktioner, såsom livsmedelsförsörjning och infrastruktur (Chimits m.fl., 2024). I denna rapport behandlas begreppet välstånd som ett övergripande mål, där ekonomisk säkerhet spelar en betydande roll för att uppnå detta. Välstånd kan förstås som ett tillstånd där individer och samhällen har tillgång till ekonomiska resurser och där samhällets funktioner fungerar väl. Det möjliggör dessutom en hög levnadsstandard och skapar trygghet genom en kombination av goda materiella tillgångar, ekonomisk stabilitet och välfungerande institutioner. Det är alltså inte enbart de materiella delarna som bidrar till välstånd, utan även andra faktorer såsom hälsa, utbildning, social rättvisa och upplevd livskvalitet har betydelse.

Utöver skillnaden gentemot ekonomiskt försvar samt kopplingen till välstånd är det även viktigt att tydliggöra skillnaden mellan *ekonomisk statskonst* och ekonomisk säkerhet, för att undvika att begreppen sammanblandas. Även om det finns likheter, är ekonomisk säkerhet ett bredare begrepp än ekonomisk statskonst, vilket tar sig uttryck i såväl de styrmedel som används, som i de mål som eftersträvas. Ekonomisk statskonst handlar om ”användandet av ekonomiska instrument för statliga påverkansförsök i syfte att främja statens intressen i det internationella systemet” (Wikman & Bonnier, 2021, s. 17). Inom ekonomisk säkerhet använder aktörer däremot både ekonomiska och icke-ekonomiska instrument i syfte att skydda statens intressen på både internationell och nationell nivå (Ingemarsdotter m.fl., 2025).

För att ytterligare förklara den ökade betydelsen av ekonomisk säkerhet, kan globaliseringen förstås som en process av internationell integration som rymmer både möjligheter och utmaningar för staters ekonomi (Scholvin & Wigell, 2018). Stater blir allt mer sammanflätade genom ökad handel och politiska samarbeten, där ekonomi och säkerhet utgör centrala roller för staters fortsatta utveckling och välstånd (Europeiska kommissionen, 2023). Globalisering innebär ofta positiva effekter för staters utveckling, men när allt fler aktörer tar sig in på den globala marknaden ökar konkurrensen, vilket kan ge upphov till politiska konflikter. Samtidigt kan globala kriser såsom pandemier och klimatförändringar leda till ytterligare spänningar och hota den nationella säkerheten (Europeiska kommissionen, 2025a; Huntington, 1993). I denna kontext agerar stater i allt högre utsträckning utifrån nationella intressen, vilket riskerar att destabilisera den internationella politiska ordningen eller hota stabiliteten i det globala ekonomiska systemet (Kaskina, 2025).

Som en följd av detta har begreppet ekonomisk säkerhet uppmärksamrats, där olika styrmedel betraktats som verktyg i en maktkamp mellan rivaliserande aktörer (Luttwak, 1990). I många fall har militära krigsmedel ersatts av strategier som syftar till att utöva inflytande över ekonomiska funktioner, vilket har lett till att världspolitiken i allt större utsträckning präglas av geoekonomi (Huntington, 1993; Wikman & Bonnier, 2021). Geoekonomi definieras som staters användning av ekonomiska verktyg för att påverka andra staters politik eller ekonomi, ofta genom destabiliserande effekter, och förutsätter asymmetriska relationer mellan globala aktörer (Johnson, 2024, 2025; Keohane & Nye, 1978; Scholvin & Wigell, 2018). Eftersom vissa länder besitter resurser, teknologier eller kompetenser som andra helt saknar eller har i begränsad omfattning, skiljer sig staters produktionsförutsättningar och effektivitet, vilket har gjort internationell handel till en nödvändig mekanism för att tillgodose behovet av varor som inte kan produceras lika effektivt nationellt (Krugman m.fl., 2012). Dessa asymmetriska beroendeförhållanden kan utnyttjas geoekonomiskt av stater som agerar utifrån eget intresse, exempelvis genom investeringar eller tullar, för att stärka sin maktposition eller påverka andra aktörer (Baldwin, 2020; Ingemarsdotter m.fl., 2025; Scholvin & Wigell, 2018;

Wikman & Bonnier, 2021). Sådana ageranden riskerar hota stabiliteten i den globala ekonomin när ekonomiska verktyg används för påtryckningar, utpressning eller kontroll över strategiskt viktiga resurser och områden (Europeiska kommissionen, 2025a; Europeiska rådet, 2023; Huntington, 1993). Detta aktualiserar betydelsen av ekonomisk säkerhet, eftersom en stärkt ekonomisk säkerhet minskar risken för att stater utsätts för sådana påtryckningar.

Sammantaget kan relationen mellan begreppen ekonomisk säkerhet, ekonomisk statskonst och geoekonomi förstås som att ekonomisk säkerhet utgör det övergripande ramverket och den pågående process som anger vad stater strävar efter att uppnå genom sitt agerande, medan ekonomisk statskonst och geoekonomi representerar olika sätt att operationalisera detta. Ekonomisk statskonst kan ses som användningen av specifika ekonomiska verktyg för statlig påverkan, medan geoekonomi beskriver den strategiska kontext där ekonomiska styrmedel används i maktpolitiska syften.

2.1 Definitionen av ekonomisk säkerhet: En litteraturöversikt

Ofta diskuteras ekonomisk säkerhet på ett övergripande plan utan att ge en konkret och entydig definition. Detta leder till att begreppet används som ett paraplybegrepp för flera olika aspekter som ekonomisk stabilitet och skydd. Då förståelsen av begreppet varierar beroende på vilket perspektiv eller vilken aktör som formulerar den, saknas det en tydlig definition. Denna vaghet gör det svårt att fastställa exakt vad ekonomisk säkerhet innebär.

Ekonomisk säkerhet bör i denna rapport förstås som en kontinuerlig process, eller ett policyområde, som strävar mot ett önskvärt tillstånd, snarare än tillståndet i sig. I en föränderlig omvärld kan ingen stat med säkerhet fastslå att den är ”ekonomisk säker”. Nya risker, sårbarheter och beroendeförhållanden uppstår ständigt, vilket innebär att ekonomisk säkerhet alltid står inför anpassning och handlar därför om ett fortlöpande arbete. Ekonomisk säkerhet, i denna rapport, betraktas således inte som en statisk egenskap som en stat kan tillskriva sig själv. På detta sätt förhåller sig författarna i denna rapport till begreppet ekonomisk säkerhet som en process, snarare än ett slutgiltigt mål.

Följande avsnitt kommer därför diskutera olika sammanhang där begreppet används, beskriva begreppet utifrån olika perspektiv, belysa olika definitioner och slutligen ta fram en egen definition som kan användas för att konkretisera begreppet framöver.

2.1.1 Perspektiv från den akademiska litteraturen

Den akademiska litteraturen belyser den ekonomiska säkerhetens omfattande och föränderliga karaktär där begreppet rent historiskt har ett ursprung och en relativt

begränsad definition att främst fokusera på individens och hushållens ekonomiska trygghet (Benson m.fl., 2024; Kahler, 2004). Successivt har begreppet utvidgats till att användas i mer internationella sammanhang och innefattar mer geoekonomiska perspektiv som initierats av den globala handeln och internationella relationer. Därför definieras begreppet enligt modernare akademiska studier som en stats förmåga att hantera risker och osäkerheter som uppstår till följd av en global ekonomi (Benson m.fl., 2024; Kahler, 2004). Även Nesadurai (2004) lyfter fram denna senare definition av ekonomisk säkerhet, men breddar den ytterligare genom att betona vikten av social rättvisa och ekonomisk stabilitet inom staten.

En någorlunda snarlik definition är skydd av en nations överlevnad, suveränitet och välbefinnande, bland annat genom att minska beroendet av andra länder och hantera risker som kan hota den ekonomiska stabiliteten (Yuzue & Sekiyama, 2025). Enkelt uttryckt handlar det om att eliminera ekonomiska hot mot den egna nationen, och genom att minska beroendet av andra stater och öka den geopolitiska medvetenheten, också öka sin egen ekonomiska säkerhet.

På liknande grunder är ekonomisk säkerhet ofta förknippad med nationell säkerhet och dessa två används hos vissa snarare som synonymer än som komplement, särskilt i större och mer nationalistiska stater (Ciuriak & Goff, 2021). Dessa stater ser en stark och självständig ekonomi som en förutsättning för trygghet och skydd mot yttre hot, där självförsörjande och minskat beroende av andra aktörer är centrala. Att betrakta ekonomisk säkerhet som en integrerad del av den nationella säkerheten, snarare än enbart som ett instrument för militära eller politiska mål, är en modernare definition. Detta holistiska synsätt betonar individens betydelse, där humankapital, kunskap och kompetens utgör centrala komponenter i statens samhällsutveckling (Golea & Hideg, 2022).

Statens utrikespolitik utgör även en viktig komponent i en stats ekonomiska säkerhet enligt litteraturen (Hurochkina m.fl., 2021). För att kunna möta de förändringar som sker och som riskerar negativa konsekvenser på statens välbefinnande är det viktigt att kontinuerligt anpassa utrikespolitiken efter globala trender och externa hot, vilket innebär att statens utrikespolitik ständigt är i behov av utveckling. I linje med att globala relationer och externa hot förändras måste även den nationella utrikespolitiska strategin utvecklas. Ur detta perspektiv på ekonomisk säkerhet definierar den akademiska litteraturen begreppet som ett tillstånd där staten anpassar sina strategier och genom dessa stärker internationella relationer, diversifiera ekonomiska resurser samt investera i nationell kapacitet och innovation.

En nyckelfaktor som många definitioner inom akademien för ekonomisk säkerhet tar upp är oberoende. Stater och internationella relationer anses spela en avgörande roll för att uppnå oberoende och förebygga eller mildra risker och hot mot ekonomin. En stat som är beroende av externa aktörer riskerar att bli sårbar för påtryckningar eller utnyttjande (Khadisov m.fl., 2019). Stater som däremot undviker att hamna i beroendeställning uppnår ofta en högre grad av ekonomisk säkerhet, då beroende kan medföra betydande risker. Statens roll är viktigt då ekonomisk

säkerhet i stor utsträckning förutsätter att en nation kan hantera både externa och interna hot för att säkerställa ett stabilt och oberoende ekonomiskt samhällssystem.

Sammanfattningsvis visar den akademiska litteraturen hur begreppet ekonomisk säkerhet har förändrats över tid i sin innebörd. Från ett mer internt riktat perspektiv, med fokus på individens ekonomiska trygghet, har begreppet utvecklats mot ett mer internationellt fokus där hänsyn tas till andra aktörers agerande och mål. De mer nutida akademiska artiklarna har i huvudsak det internationella perspektivet i fokus och betonar vikten av hanteringen av externa hot samt de förutsättningar en stat har för att kunna motstå dessa.

På senare tid har allt fler internationella och regionala organisationer samt stater börjat använda begreppet ekonomisk säkerhet i styrdokument av olika slag. Hur begreppet definieras skiljer sig åt från stat till stat, utifrån grupperns olika konstellationer av medlemsländer samt beroende på förutsättningar, tillgångar, politik och internationella relationer. I de följande avsnitten redovisas därför hur ett antal inflytelserika internationella och regionala organisationer och stater använder sig av begreppet.

2.1.2 Perspektiv från OECD

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) definierar begreppet ekonomisk säkerhet som en nations förmåga att skydda och upprätthålla sin ekonomiska stabilitet och tillväxt genom att stärka sin motståndskraft mot externa och interna hot (OECD, 2025). De understryker även att ekonomisk säkerhet globalt sett skiljer sig åt på grund av staters olika förutsättningar. Trots variationer i hur ekonomisk säkerhet tar sig uttryck mellan stater, stödjer en stark och stabil ekonomi statens övergripande förmåga att bibehålla den nationella säkerheten i den snabbt föränderliga omvärlden.

2.1.3 Perspektiv från EU

I takt med ökade geopolitiska spänningar och en alltmer internationaliserad ekonomi har Europeiska unionen uppmärksammar ekonomisk säkerhet i sitt strategiska tänkande och definierar det som förmågan att skydda och stärka unionens ekonomiska stabilitet i en osäker global kontext (Europeiska kommissionen, 2023). Kommissionen benämner begreppet som ett samlingsnamn för att motverka ett antal kritiska händelser och risker som kan påverka unionens ekonomiska stabilitet negativt. Kommissionen ser därmed på ekonomisk säkerhet som en kritisk komponent i EU:s strategi att säkerställa sina egna intressen i den alltmer integrerade världsmarknaden. Framförallt lägger kommissionen stort fokus på att stärka EU:s konkurrenskraft och resiliens för att försäkra sig om att unionen inte ska vara beroende av någon tredje stat eller är sårbar mot ekonomiskt tvång.

Enligt Europeiska kommissionen innebär ekonomisk säkerhet också att kunna säkerställa framtida arbetskraft och skapa möjligheter att utvecklas inom EU:s

gränser. Genom att ta vara på EU:s kompetens inom den inre marknaden för att driva och utveckla resiliens i leveranskedjor, skydda infrastruktur och teknologi-utvecklingen kommer den ekonomiska säkerheten byggas upp på en stark grund av långsiktigt välstånd och geopolitisk stabilitet (Europeiska kommissionen, 2023).

Den Europeiska kommissionen (2023) har utvecklat en säkerhetsstrategi och därigenom identifierat tre riskområden som är förknippade med deras definition av ekonomisk säkerhet. Det första området inkluderar resiliens i leveranskedjor. Det andra området berör det fysiska skyddet och cybersäkerhet för kritisk infrastruktur där spionage i teknologisektorn eller sabotage av exempelvis energiproduktion eller kommunikationssystem kan få stora konsekvenser. Det tredje riskområdet är användandet av ekonomiskt beroende eller tvång som vapen för att påverka politiska beslut. Genom att göra sig fri från beroendet av en annan stats tillgångar kan det geopolitiska landskapet hållas stabilt.

Utöver de utpekade riskområdena har Kommissionen (2023) även identifierat tre prioriteringar som är utformade i syfte att hantera riskerna och därmed skapa en miljö där ekonomiska och säkerhetsmässiga intressen ska förstärka varandra. Dessa tre är främjande av egen konkurrenskraft (*promoting*), skydd mot ekonomiska säkerhetsrisker (*protecting*) samt uppbyggnad av partnerskap med så många länder som möjligt som delar farhågor och intressen gällande ekonomisk säkerhet (*partnering*) (Europeiska kommissionen, 2023).

Vidare lyfter EU:s vitbok om försvar och säkerhet att ekonomisk säkerhet är nära knutet till försvars- och innovationspolitik, samt vikten av ett gemensamt agerande inom unionen för att snabbt kunna återfylla tomma lager (Europeiska kommissionen, 2025a). Utöver detta betonar vitboken att ekonomisk säkerhet inte enbart handlar om att skydda EU:s strategiska intressen utan också om vikten av partnerskap och samarbete, både inom och utanför EU, för att upprätthålla en stabil och regelbaserad internationell ordning.

I linje med vitboken betonar även Niinistö (2024) och Draghi (2024) vikten av fördjupat samarbete mellan EU:s medlemsstater för att säkerställa både försvarsförmåga och ekonomisk säkerhet. De menar att bristande samarbete riskerar att leda till ineffektivitet i försvarsutvecklingen och ökade kostnader för enskilda medlemsstater. Genom att samordna insatser och investeringar kan EU dra nytta av stordriftsfördelar, vilket stärker både den ekonomiska och säkerhetsmässiga kapaciteten. Samtidigt som samordning och öppenhet lyfts fram som viktiga komponenter i en strategi för ekonomisk säkerhet, varnar Draghi för att överdriven öppenhet i dagens snabbt föränderliga globala läge, och utan tillräckliga skyddsåtgärder, kan skapa sårbarheter som undergräver ekonomisk stabilitet och därmed även ekonomisk säkerhet.

Sammanfattningsvis framstår ekonomisk säkerhet inom EU som ett komplext och mångfasetterat koncept som integrerar ekonomisk politik, geopolitik och försvar.

Det handlar om att skydda unionens ekonomiska intressen genom att balansera öppenhet och skydd, stärka resiliensen och autonomi samt främja internationella samarbeten inom unionen. Detta kräver strategiska åtgärder som både minskar beroenden och skapar robusta institutioner och partnerskap för att hantera dagens och framtidens utmaningar.

2.1.4 Perspektiv från G7 och några av dess länder

De sju medlemsländerna i G7-gruppen definierar ekonomisk säkerhet på liknande sätt som EU (Harrison, 2024). Framförallt belyser de i ett officiellt uttalande att den globala ekonomiska integrationen och de ökade geopolitiska spänningarna blir allt viktigare i diskussionen kring ekonomisk säkerhet (Kanadas regering, 2023). Begreppet omfattar ett brett spektrum av politiska mål, från att stärka resiliens i leveranskedjor till att förebygga ekonomiskt tvång och skydda avancerad teknologi från läckage. Ekonomisk säkerhet kan enligt G7 ses som de beredningsplaner som länder utvecklar för att motverka störningar orsakade av exempelvis pandemier eller geopolitiska kriser, vilka hotar både nationell och global ekonomisk stabilitet (Benson & Mouradian, 2023). Vidare listar G7 sju policyområden för att främja ekonomisk säkerhet som syftar till att minska sårbarheter och motverka sådana aktiviteter som utnyttjar dessa (Goodman, 2023). G7 betonar dessutom vikten av multilaterala handelssystem, där Världshandelsorganisationen (WTO) har en central roll (Europeiska rådet, 2023).

Trots variationer i de enskilda medlemsländernas säkerhetspolitik, finns det gemensamma målsättningar inom G7 att stärka motståndskraften i leveranskedjor, skydda kritisk infrastruktur och reglera investeringar för att skydda strategiska sektorer (Szczechanski, 2023). Särskilt prioriteras investeringsgranskningar, exportkontroller av tekniker med dubbla användningsområden samt cybersäkerhet. Länder som Kanada, Japan och USA har dessutom implementerat egna nationella strategier för att öka robustheten i sina leveranskedjor och säkerställa tillgången till kritiska råvaror.

Utrikespolitiskt utgör multilateralt samarbete för G7 ett viktigt instrument för att motverka ekonomiska påtryckningar från externa aktörer. I detta syfte har G7-länderna tagit fram initiativet *Coordination Platform on Economic Coercion*, som syftar till att samordna medlemsstater till att ha gemensamma svar på ekonomiskt tvång och därmed stärka det kollektiva försvaret (Szczechanski, 2023).

Japan har tagit ett särskilt initiativ mot ekonomisk säkerhet genom *Economic Security Promotion Act* (ESPA) som syftar till att reducera landets beroendeställning gentemot ”ovänliga” nationer (”Japan’s Economic Security Promotion Act and the Implications for Businesses”, 2022). För just Japan innebär detta främst Kina samt områdena teknologi och kritiska råvaror där staten strävar efter att säkra mer endogena försörjningskedjor.

I kontrast till Japan har USA inte en lika tydlig strategi för ekonomisk säkerhet, men politiken styr mot kontrollerade importörer och nationella intressen (Lougui & Häggbom, 2025). Ekonomisk säkerhet för USA handlar i grund och botten om att säkerställa stabilitet för nationen (Cornell Law School, u.å.). I den första Trump-administrationens nationella säkerhetsstrategi förklaras det att "ekonomisk säkerhet är nationell säkerhet" (Vita Huset, 2017, egen översättning) vilket understryker kopplingen mellan ekonomisk politik och försvar. Vidare definierar det amerikanska försvarsdepartementet ekonomisk säkerhet som förmågan att skydda och främja nationella ekonomiska intressen och internationella system som stödjer dessa mål (Katsos, 2018). Exempelvis drivs ett hårt arbete med skydd mot ekonomiska chocker, genom att förhandla och genomdriva internationella ekonomiska avtal som ligger i linje med USA:s politiska intressen.

En ytterligare medlem i G7-länderna är Storbritannien, som liknar USA i sitt synsätt på ekonomisk säkerhet. Landet framhåller i sin nationella säkerhetsstrategi att ekonomisk säkerhet är en central del av nationell säkerhet (Storbritanniens regering, 2025). Strategin lyfter även att världen just nu är i stor förändring och att staters ansvar måste utvecklas i takt med den. Storbritannien vill även stärka sin ekonomiska säkerhet genom att skydda sig mot externa aktörer som kan utnyttja öppenheten, därmed vill de stärka sin ekonomiska resiliens genom att investera i värdekedjor, energisäkerhet och teknologi. Särskilt betonar de vikten av samarbeten som G7 och lyfter fram dessa som avgörande för att trygga den nationella säkerheten och upprätthålla bilden av Storbritannien som en stabil partner. Dessutom kopplas ekonomisk säkerhet till inhemska faktorer såsom jobb och tillväxt, där regeringen stödjer företag i att hantera risker för att främja konkurrenskraft och motståndskraft.

Sammanfattningsvis framstår G7:s syn på ekonomisk säkerhet som en balansgång mellan att skydda nationella intressen och att verka inom multilaterala ramverk för att motverka externa hot. Det gemensamma initiativet till ekonomisk säkerhet fokuserar på att stärka resiliens, kontrollera kritiska sektorer och främja samordnat internationellt samarbete för att hantera de komplexa risker som den globaliserade ekonomin medför.

2.1.5 Perspektiv från Sverige

Sverige har ingen särskild strategi för ekonomisk säkerhet. Däremot har Regeringen tagit fram en nationell säkerhetsstrategi som berör ekonomisk säkerhet på flera sätt. Denna strategi definierar ekonomisk säkerhet som förmågan att bibehålla och skydda ekonomiska funktioner som är nödvändiga för nationens suveränitet, välfärd och långsiktiga stabilitet (Regeringen, 2024). Särskilt betonar strategin att ekonomisk säkerhet inte bara handlar om externa hot utan även om att bygga inre motståndskraft och stärka konkurrenskraften.

Strategin lyfter även det viktiga faktum att Sverige är starkt beroende av den globala marknaden. Det ligger således i Sveriges nationella intresse att skydda frihandeln och säkerställa svenska företags tillgång till internationella marknader för att upprätthålla en långsiktig konkurrenskraft. Detta ställer krav på fortsatt samarbete inom multilaterala förhållanden såsom EU och Nato, men också på bilaterala partnerskap med likasinnade länder för att fördjupa strategiskt samarbete (Regeringen, 2024).

Riksgälden, som bidrar till Sveriges finansiella stabilitet, lyfter geoekonomi som en särskilt betydelsefull riskfaktor för Sveriges ekonomiska säkerhet (Johnson, 2024, 2025). Sverige, som är ett litet land med stark integration i den globala marknaden, beskrivs särskilt sårbar för andra staters geoekonomiska agerande. Sveriges deltagande i den globala marknaden medför ökad sårbarhet för ekonomiskt tvång till följd av beroenden av andra länder, ett tema som även betonas i EU:s strategi för ekonomisk säkerhet.

Kommerskollegium är ytterligare en aktör som analyserar ekonomisk säkerhet med särskilt fokus på utrikeshandelns betydelse (Larsson, 2024). Här definieras begreppet som en uppsättning mål och åtgärder för att minimera ekonomins sårbarhet inför kriser, konflikter eller andra chocker. Analysen betonar att utrikeshandeln bidrar till välbefinnande och långsiktig ekonomisk säkerhet, men understryker även de risker som följer av beroenden i globala handelsrelationer. Detta belyser behovet av en balanserad politik som både främjar internationell integration och skyddar mot externa störningar.

Sammanfattningsvis utgör Sveriges nationella säkerhetsstrategi den huvudsakliga ramen för förståelsen av Sveriges ekonomiska säkerhet. Insikter från Riksgälden och Kommerskollegium fungerar som kompletterande perspektiv som fördjupar denna förståelse, särskilt i relation till balansen mellan öppenhet mot den globala marknaden och behovet av motståndskraft mot geoekonomiska hot. Den svenska positionen präglas av ett erkännande av globala ömsesidiga beroenden samtidigt som vikten av multilaterala och bilaterala samarbeten betonas för att upprätthålla nationell ekonomisk stabilitet.

En sammanfattning av de olika perspektiven på ekonomisk säkerhet utifrån den litteratur som studerats återfinns i Tabell 1 i bilaga 1.

2.2 Övergripande definition

Utifrån ovanstående litteraturöversikt kan ekonomisk säkerhet definieras som *en stats samlade förmågor och åtgärder för att säkerställa de resurser, funktioner och tillgångar som är grundläggande för dess ekonomiska stabilitet och välbefinnande*.

Begreppet är både generellt och dynamiskt, och vad som läggs i begreppet anpassas efter de olika förutsättningar som gäller för varje enskild stat. Gemensamt för staterna är syftet med ekonomisk säkerhet, att skydda, bevara och bygga välbefinnande.

3 Aktörer och nivåer inom ekonomisk säkerhet

En stat byggs upp av olika aktörer och nivåer som var och en stärker och utvecklar den ekonomiska säkerheten. Detta avsnitt syftar till att förklara hur staten, företagen och individerna som aktörer kan delas in på olika nivåer. Dessa aktörer utgör tillsammans en helhet med relevanta färdigheter, för att på lång sikt stärka en stats ekonomiska säkerhet. För att förstå den ekonomiska säkerhetens helhet och dess olika beståndsdelar är det viktigt att anta ett holistiskt synsätt som omfattar samtliga nivåer, både makronivåns politiska ageranden (inklusive EU:s roll) samt meso- och mikronivåns bidrag från företag och individer.

Aktörer inom ekonomisk säkerhet kan således delas upp på tre övergripande nivåer: *staten*, *företagen* och *individerna*. Respektive nivå omfattar olika former av ekonomisk säkerhet som fokuserar på skilda områden och som kräver särskilda strategier och styrmedel för att upprätthållas.

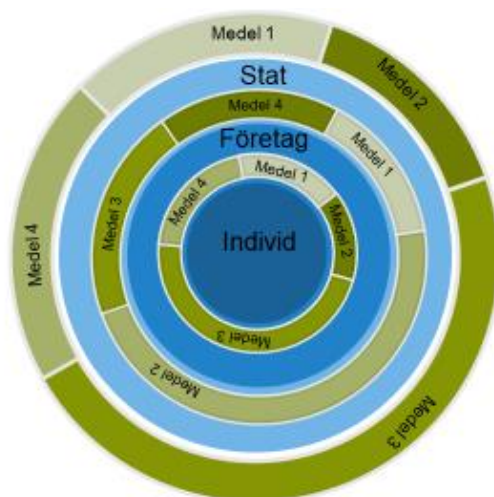
Dessutom utgör fungerande institutioner en ytterligare dimension av ekonomisk säkerhet, där de spelar en avgörande roll för att skapa stabilitet och förtroende i samhällets funktioner (North, 1990). Institutioner formar de incitament som styr ekonomiska aktörer, och genom att skapa stabila och funktionella institutionella ramar minskar osäkerheten, vilket i sin tur främjar stabilitet, förtroende och effektivitet, faktorer som anses centrala i ekonomisk säkerhet. Genom att säkerställa institutionernas funktionalitet skapas därmed förutsättningar för ekonomisk säkerhet på nationell, företags- och individnivå.

Figur 1 illustrerar de olika nivåerna inom ekonomisk säkerhet och de aktörer som är kopplade till varje nivå. Figuren visar även att olika styrmedel kan tillämpas på samtliga nivåer. Noterbart är även att nivåerna påverkar varandra.

Individer, det vill säga mikronivån, utgör kärnan i ekonomisk säkerhet eftersom det är individerna som bygger upp funktionerna i samhället. Mesonivån består av företag och näringslivet, medan makronivån består av staten och internationella aktörer som EU. Interaktionen mellan dessa nivåer sker på följande sätt:

- Mikronivån påverkar de andra nivåerna genom att utgöra efterfrågan på varor, tillhandahålla arbetskraft till företagen på mesonivån samt genom att skapa en betydelse för statens legitimitet på makronivån.
- Mesonivån påverkar mikronivån genom att erbjuda sysselsättning, inkomster och produkter som hushållen konsumerar. Till makronivån bidrar mesonivån med produktion och resurser.
- Makronivån påverkar mesonivån med politiska åtgärder som formar företagets villkor. Till mikronivån formar makronivån ramar för privatekonomi, sociala nätverk och trygghet.

Inom varje nivå finns ett antal styrmedel som en stat kan använda inom arbetet för ekonomisk säkerhet. På mikronivå är styrmedel riktade mot individer, men de får ofta effekt på meso- och makronivå eftersom systemet är sammanlänkat. Åtgärder på en nivå sprider sig genom hela kedjan. Styrmedel som riktar sig mot näringslivet och företag får även de en påverkan på nivåerna över och under. Gällande den högsta nivån, har styrmedel en påverkan på alla nivåer inom landet och kan även ha en extern påverkan på de länder med en relation till staten, genom till exempel handel, investeringar eller säkerhetspolitik.¹

Figur 1. Illustration av nivåer inom ekonomisk säkerhet.
Källa: Författarnas egen illustration.

3.1 Staten och institutionernas roll

Myndigheter spelar en central roll i att upprätthålla och främja den ekonomiska säkerheten i samhället (OECD, 2025). Nationella regeringar har i uppgift att utforma policyer som stärker den ekonomiska säkerheten utan att samtidigt underminera handels- och investeringsmöjligheter, det vill säga att skapa en trygg ekonomi utan att hämma tillväxt eller öppenhet.

Statens roll är att skapa och upprätthålla centrala samhällsfunktioner (North, 1990). Det innebär att genom sitt ansvar för regelverk och institutionella ramar har staten möjlighet att etablera stabila och förutsägbara regler, vilket kan anses grundläggande för samhällelig stabilitet och ekonomisk funktion.

¹ Styrmedel inom dessa nivåer beskrivs i kapitel 4 *Styrmedel för ekonomisk säkerhet*.

För att stärka den ekonomiska säkerheten kan staten även vidta politiska åtgärder som direkt eller indirekt påverkar näringslivet (Besley m.fl., 2021). Sådana åtgärder kan exempelvis omfatta regleringar, stödprogram eller investeringspolitiska insatser, vilka syftar till att minska sårbarheter och öka motståndskraften i ekonomin. Samtidigt kan dessa åtgärder påverka företagens handlingsutrymme och investeringsbeslut, och därmed deras konkurrenskraft. Detta visar på potentiella konflikter mellan statlig riskminimering och marknadseffektivitet, vilket innebär att avvägningar behöver göras mellan säkerhet och ekonomisk effektivitet.

Staten kan alltså förstås som en politisk organisation med kapacitet att fatta beslut (North, 1990). Institutioner utgör i detta sammanhang de formella och informella regler som strukturerar aktörens agerande. Institutioner, såsom normer, formella regler och lagar, har därmed en central roll i att skapa och upprätthålla ekonomisk säkerhet. I en ekonomi där ekonomiska flöden snabbt sprids över landsgränser blir institutionernas funktioner särskilt viktiga för att hantera ökad volatilitet och dess effekter på ekonomin (Europeiska centralbanken, 2025). Kahler (2004) menar att institutioner bidrar till ekonomisk säkerhet genom tre huvudinstrument: försäkring (*insurance*), trovärdighet (*credibility*) och anpassning (*adaptation*). Genom att tillhandahålla försäkringsmekanismer kan institutioner minska de risker som följer av ekonomiska chocker.

Institutioner samverkar dessutom med humankapital för att forma ekonomisk utveckling, där utbildning och kompetens inom ett land stärker såväl företag som institutioner och därigenom bidrar till ökad ekonomisk säkerhet (North, 1990). Enligt Kahler (2004) är institutioner inte enbart passiva strukturer utan aktiva aktörer som kan stabilisera ekonomiska system, samtidigt som deras förmåga att hantera konflikter vid ekonomiska störningar bidrar till att upprätthålla samhällsbalans även i samband med politiska åtgärder (Nesadurai, 2004).

Samtidigt betonar North (1990) att institutionernas kvalitet är avgörande. Om institutionerna är svaga, korrupta eller instabila kan staten i sig bli en källa till osäkerhet. Detta riskerar att sprida sig till andra nivåer och på sikt ge negativa konsekvenser för den ekonomiska utvecklingen och den långsiktiga ekonomiska säkerheten.

En nära samverkan mellan privata och offentliga aktörer är avgörande för att stärka den nationella ekonomiska säkerheten (Moody's, 2024). Genom att bygga partnerskap mellan institutioner och företag kan strategiska fördelar skapas som stärker den ekonomiska säkerheten. Tillsammans kan de täcka potentiella gap som annars skulle kunna utnyttjas av utländska aktörer för att genomföra handlingar som skadar nationella intressen.

3.2 Företag

För ekonomisk säkerhet fungerar näringslivet som motor för teknologisk utveckling och ökad konkurrenskraft (Nesadurai, 2004). Genom att kontinuerligt utveckla nya produkter och tjänster, bidrar företagen till att förbättra statens position på den globala marknaden och skapar samtidigt bättre förutsättningar för ekonomisk tillväxt, långsiktig utveckling och välstånd. Ur ett makroperspektiv är främjande av tillväxt avgörande för en ekonomisk stabilitet. Genom att upprätthålla marknader och låta företag verka inom en miljö där rättvisa spelregler, öppenhet och förutsägbarhet råder kan företagen bidra till en ständig utveckling av samhället.

Vidare förklarar Avanesova m.fl. (2018) att företagen bidrar till statens ekonomiska säkerhet genom att utveckla landets resurser och individers kompetens. Genom att skapa tekniska lösningar och tillhandahålla kvalificerad personal stärker företagen inte bara sin egen konkurrenskraft, utan också den nationellas. På så sätt säkerställer företagen sin egna finansiella stabilitet, samtidigt som de bidrar till att bygga upp den kompetensbas som är nödvändig för staten att hantera framtida utmaningar och hot mot den nationella ekonomiska säkerheten.

Genom de privata företagens verksamhet och bidrag till samhällsutvecklingen blir det därför viktigt att det finns ett samarbete mellan statlig och privat sektor. Bristande samordning mellan aktörer skapar svagheter i skyddet av produktutveckling och känslig information, vilket i förlängningen kan försvaga den nationella säkerheten om dessa frågor inte hanteras strategiskt. Erfarenheter visar att utan dialog och gemensam förståelse för säkerhetsfrågor kan även teknologiskt avancerade stater hamna i sårbara situationer (Togashi, 2020).

Företagens roll är dock tvåsidig och den privata sektorn kan även innebära risker för en stat (Togashi, 2020). Samtidigt som företag bidrar till ekonomisk tillväxt och resiliens, måste det också beaktas att de i grunden är vinstdrivande aktörer. Deras verksamhetslogik och primära mål är att maximera lönsamhet, vilket inte alltid sammanfaller med statliga intressen och långsiktig säkerhet. Om vinstintressen tillåts styra utan hänsyn till nationella eller strategiska behov riskerar det att skapa ett överdrivet beroende av globala leverantörer, kortsiktiga investeringar eller utflyttning av kritisk produktion. Detta kan i sin tur skapa sårbarheter i försörjningskedjor, försvaga nationell resiliens och öka risken för ekonomiskt tvång från externa aktörer. Därför är det viktigt att staten skapar ramverk och incitament som styr företagens verksamhet i en riktning som också gynnar statens långsiktiga ekonomiska säkerhet och stabilitet.

3.3 Individer

Human security utgör ett komplement till ekonomisk säkerhet och fungerar som en indikator på ett stabilt och hållbart samhälle för de individer som lever i det. Begreppet betonar att säkerhet inte enbart handlar om statens skydd, utan även om

individernas trygghet och skydd mot alla former av hot mot dem (Nesadurai, 2004). Eftersom ett land i grunden byggs upp av dess individer, är det avgörande att deras säkerhet och trygghet garanteras för att hela samhället ska förbli tryggt och funktionellt. Ekonomisk säkerhet är därför nära kopplat till både samhällsutveckling och mänskliga rättigheter, samt kan definieras som skyddet av det vitala i människors liv, i syfte att stärka deras frihet och livsmöjligheter (Human Security Unit, u.å.). Detta omfattar både skydd mot allvarliga hot samt att skapa politiska, sociala, ekonomiska och kulturella system som möjliggör mänsklig överlevnad. På individnivå innebär därmed ekonomisk säkerhet att individuellt välstånd utgör grunden för ekonomisk trygghet, som i sin tur stärker den nationella säkerheten.

Inom humankapitalteorin nämns att människors färdigheter, kunskap och utbildning utgör en central faktor för ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft (Becker, 1993). Detta leder till slutsatsen att om en stat vill stärka sin ekonomiska säkerhet genom ökad konkurrenskraft är det avgörande att investera i utbildning och kompetensutveckling hos befolkningen. Sådana investeringar skapar bättre förutsättningar för innovation, produktivitet och därmed långsiktig ekonomisk stabilitet. Individens förmågor och möjligheter att delta i arbetsliv och samhällsutveckling bidrar i sin tur till att bygga både ekonomisk stabilitet och resiliens. Även Romer (1990), som talar om endogen tillväxtteori, understryker att tillväxt i hög grad kommer inifrån ekonomin, genom kunskap, innovation och humankapital, snarare än enbart genom kapitalinvesteringar eller handel. På så sätt blir utbildning och kompetensutveckling inte bara en drivkraft för tillväxt utan också en grundläggande komponent i staters ekonomiska säkerhet.

Med fokus på individen blir utbildning en central faktor ekonomisk säkerhet (Veshapidze m.fl., 2021). Genom att ge människor tillgång till utbildning stärks deras kunskaper och färdigheter, vilket gör dem bättre rustade för arbetsmarknaden och för att möta förändringar i den. Detta bidrar till ökad produktivitet, högre sysselsättningsgrad och därmed ett mer stabilt och motståndskraftigt samhälle.

När individer ges rätt förutsättningar såsom utbildning, social trygghet och möjligheter till deltagande i arbetslivet, ökar chanserna att skapa välstånd och stabilitet i staten. Fria samhällen tenderar att vara mer motståndskraftiga, innovativa och välmående (Campomanes m.fl., 2025). Demokrati gynnar således ekonomisk tillväxt, eftersom den skapar miljöer där människor kan bidra till utveckling, kreativitet och nytänkande.

Avslutningsvis är staten, företagen och individerna alla tre viktiga komponenter för den nationella ekonomiska säkerheten. En stat byggs upp både inifrån genom kompetens och samarbete, samtidigt som den stärks av förmågan att kunna skydda sig mot externa hot. De tre nivåerna som tillsammans bygger upp och stärker den ekonomiska säkerheten kan säkras genom handlingar i form av olika styrmedel. Följande kapitel kommer att redogöra för vilka dessa styrmedel kan vara och vilka effekter de medför.

4 Styrmedel för ekonomisk säkerhet

Definitionen av ekonomisk säkerhet framhäver att begreppet innefattar en samling av åtgärder för att nå nationellt ekonomiskt välstånd. Staterna har till sitt förfogande en uppsättning styrmedel som staten kan använda för att uppnå målen med ekonomisk säkerhet. Valet av styrmedel skiljer sig mellan stater och anpassas dels efter de aktuella målen inom ekonomisk säkerhet, dels efter staters möjligheter och tillgängliga styrmedel.

Detta avsnitt redovisar, beskriver och kategoriserar de olika styrmedel som en stat kan tillämpa. Listan på styrmedel som används i framtagandet av kategorierna är inte uttömmande. Syftet är istället att presentera konkreta exempel och därmed förankra kategoriseringen empiriskt.

En sammanfattande tabell med styrmedel, deras inriktning, syfte, karaktär samt tillämpningsnivå finns i bilaga 2. Tabellen innehåller även exempel med stater som tillämpat dessa styrmedel.

4.1 Styrmedlens inriktning: Mot inhemska och utländska aktörer

Styrmedlen kan vara riktade mot olika aktörer. Varje stat ingår i ett komplext system med utsatthet för både interna och externa risker (Retter m.fl., 2020), vilket kan utvecklas till hot mot den ekonomiska säkerheten. Stater kan motverka och förebygga dessa risker och hot genom styrmedel som riktas mot berörda aktörer såväl inhemska som utländska.

Inhemskt riktade styrmedel är inriktade på lokala system, processer och aktörer för att uppnå önskad nivå av ekonomisk säkerhet. Med styrmedel riktade mot utländska aktörer skiftar fokus mot staternas omgivning och syftet med tillämpade styrmedel är att motstå risker och hot som kommer från externa aktörer.

Skillnaden mellan ett styrmedel som riktar sig mot en intern aktör och ett styrmedel som riktar sig mot en extern aktör är inte alltid entydig. Faktum är att ett styrmedel explicit kan riktas mot en specifik aktör samtidigt som det implicit hanterar hot från en annan aktör. Till exempel kan åtgärder som syftar till att öka inhemska företags innovationsförmåga även påverka den internationella marknaden genom att urholka den internationella konkurrensen.

4.2 Styrmedlens syfte: Piska eller morot

De åtgärder som en stat riktar mot utländska aktörer kan, enligt Blanchard & Ripsman (2013, s.5), följa en strategi som bygger på tvång eller övertalning.

En strategi som bygger på tvång innebär att de styrmedel som används syftar till att leda målstaten (den stat som ett eller flera styrmedel är riktade mot) till att ändra ett politiskt beteende. Ett vanligt exempel är ekonomiska sanktioner där den utfärdande staten (den stat som initierar ett eller flera styrmedel) utövar ekonomiska påtryckningar för att påverka målstaten att agera i enlighet med dess vilja (Blanchard & Ripsman, 2013, s.5).

En strategi som bygger på övertalning har som syfte att, genom förmåner, påverka målstatens agerande så att resultatet blir till fördel för det egna landet (Blanchard & Ripsman, 2013, s.5). Denna typ av styrmedel består av ekonomiska incitament som till exempel förmånliga lån, ekonomiska bidrag och bistånd.

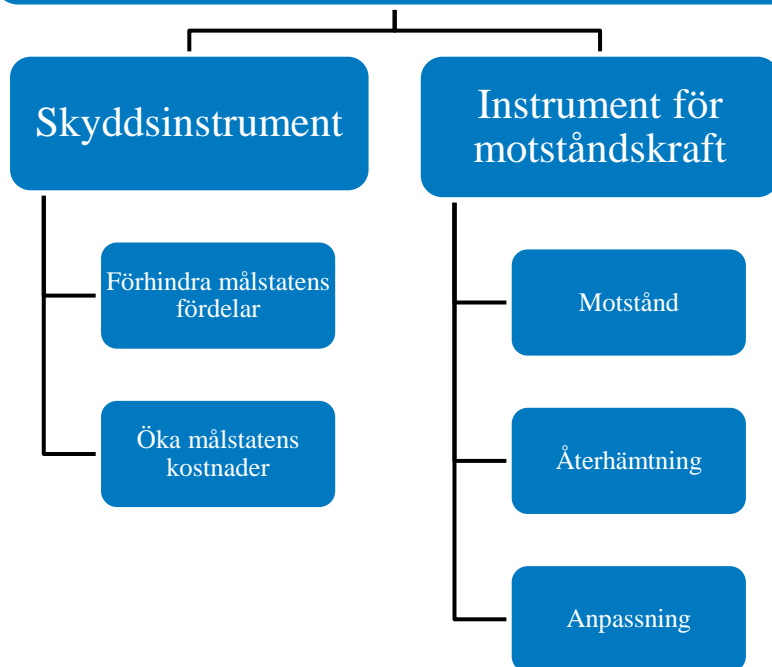
Uppdelningen mellan styrmedel som följer en strategi för tvång eller övertalning gäller även för åtgärder riktade mot inhemska aktörer. Inom strategier som bygger på tvång använder stater styrmedel som syftar till att ändra inhemska aktörers beteende. Regler, lagar eller påföljder för att säkerställa efterlevnaden av statens mål för säkerheten är en typ av styrmedel, riktade mot inhemska aktörer, som följer en strategi för tvång. Till exempel används exportkontroll för att förhindra att känsliga teknologier hamnar hos obehöriga stater.

Strategier som bygger på övertalning och som riktar sig mot inhemska aktörer är incitament som motiverar aktörerna till att agera för att stärka statens motståndskraft. Exempel på styrmedel är ekonomiska bidrag som uppmuntrar investeringar i strategiskt viktiga sektorer.

Vissa styrmedel inom ekonomisk säkerhet kan även kategoriseras som skyddsinstrument eller instrument för motståndskraft (Höra & Weiss, 2024), vilket illustreras i Figur 2 nedan.² Med skyddsinstrument menar Höra & Weiss (2024) styrmedel riktade mot externa aktörer som signalerar åtgärder vars syfte är att försäkra målstatens ekonomiska vinst. Instrument för motståndskraft riktar sig däremot internt och syftar till att stärka statens motståndskraft, förmåga att återhämta sig samt öka statens anpassningsbarhet för att minimera de negativa effekter en kris kan ge.

² Höra & Weiss (2024) använder ordet instrument i samma betydelse som vi använder begreppet styrmedel.

Ekonomisk säkerhet

Figur 2. Höra & Weiss (2024) sammanfattning av syfte med styrmedel för ekonomisk säkerhet.

Källa: Bild inspirerad av Höra & Weiss (2024).

En lyckad strategi inom ekonomisk säkerhet, enligt de syften som beskrivs ovan, är en strategi som använder styrmedel som bidrar till att målstaten ändrar sitt beteende i linje med den utfärdande statens utsatta mål. Det är även en strategi som leder till att staten har förmågan att motstå externa chocker med minimala ekonomiska förluster, snabbt återhämta sig från dessa chocker samt vara förberedd för potentiella framtida kriser.

Syftet med styrmedel kan således sammanfattas som dubbelt. Det första syftet är att påverka utländska aktörers beteende medan det andra syftet är att säkerställa den egna statens förmåga att absorbera och hantera chocker- såväl naturliga som människoskapade.

4.3 Styrmedlens karaktär: Ekonomiska och icke-ekonomiska styrmedel

Ekonomisk säkerhet kan tolkas som ett tvärvetenskapligt fält som sammanför internationell ekonomi, statsvetenskap och nationell säkerhet, i linje med Norris (2025) beskrivning av kopplingar mellan ekonomi och säkerhet. Mot bakgrund av områdets mångfacetterade karaktär, varierar de styrmedel som används inom ekonomisk säkerhet och kan övergripande delas in i ekonomiska respektive icke-ekonomiska.

Ekonomiska styrmedel

Ekonomiska styrmedel påverkar aktörers beteende genom att förändra deras kostnader eller intäkter, i syfte att styra dem mot ett önskat handlingsmönster. Stater utnyttjar ekonomiska resurser i syfte att uppnå de önskade målen med ekonomisk säkerhet. Ekonomiska styrmedel är det som bland annat används inom ekonomisk statskonst, geoekonomi samt finansiell statskonst.³

Icke-ekonomiska styrmedel

Utöver ekonomiska styrmedel disponerar en stat ett antal styrmedel av icke-ekonomisk karaktär som kan utnyttjas för att nå de uppsatta målen inom ekonomisk säkerhet. Dessa styrmedel kompletterar de ekonomiska styrmedlen och är åtgärder som inte direkt involverar ekonomiska resurser. Det kan bestå av till exempel politiska, sociala, kulturella eller juridiska åtgärder.

4.4 Styrmedlens tillämpningsnivå: Makro-, meso- och mikronivå

De styrmedel som används inom ekonomisk säkerhet implementeras på en övergripande och en tillämpande nivå. Den övergripande nivån (makronivå) berör internationella relationer samt åtgärder på nationell nivå. På tillämpande nivå används styrmedel som berör näringslivet och företag (mesonivå) och individer (mikronivå).

Makronivå

Styrmedel på makronivå är de styrmedel som utövas på nationell nivå samt mellan stater. Dessa styrmedel syftar till att skapa förutsättningar för stater att uppnå stabilitets- och välförhållningsmålen med ekonomisk säkerhet.

³ För en utförlig definition av begreppen ekonomisk statskonst, geoekonomi och finansiell statskonst se Ingemarsdotter m.fl. (2025).

På denna nivå är styrmedel en del av en gemensam strategi för samtliga aktörer inom en stat. Politiska planer för hur en stat ska styras tillhör denna nivå. Styrmedel som definierar staters förhållningssätt till internationella relationer och utbyte med externa aktörer ryms också inom denna nivå.

För att identifiera och sammanfatta styrmedel på makronivå hänvisar tidigare studier till makroekonomisk teori, modeller inom ekonomisk tillväxt, och internationell handel (Retter m.fl., 2020). Insatser på denna nivå avser till exempel inhemska investeringar och konsumtion, humankapital, internationell handel, arbetsmarknad, teknisk utveckling, utländska investeringar samt regleringar.

Mesonivå

Mesonivå består av styrmedel riktade mot näringslivet och företag. Eftersom näringslivet har en betydande roll för en stats ekonomiska säkerhet (Baldwin & Milner, 2019), utgör näringslivet en central faktor för utformningen av en strategi för ekonomisk säkerhet.

På mesonivå utformas till exempel regelverk och incitament som påverkar hur företag, myndigheter och andra kollektiva aktörer samverkar. En stat kan alltså med hjälp av styrmedel riktade mot företag uppnå uppsatta mål för ekonomisk säkerhet som berör näringslivet.

Mikronivå

Eftersom ekonomisk säkerhet definieras i denna studie som en stats åtgärder för att säkerställa ekonomisk stabilitet och välbefinnande, betraktas näringslivet och individer som en del av konceptet. Mikronivån består därmed av styrmedel riktade mot individer.

På denna nivå påverkar styrmedel enskilda individers beteende. Det kan till exempel handla om lagar, ekonomiska incitament eller utbildningsinsatser som syftar till forma beteende, mönster och kompetenser.

Dessa styrmedel omfattar främst insatser som stärker befolkningens välbefinnande. Statens roll på denna nivå av ekonomisk säkerhet är att genom ekonomiskt välbefinnande, höja och stärka individers subjektiva och objektiva välbefinnande (Stiglitz m.fl., 2009).

4.5 Översikt av styrmedel för ekonomisk säkerhet

Listan över styrmedel som presenteras är en sammanfattning av styrmedel som identifierats i både akademiska texter och policydokument. Varje styrmedel diskuteras utifrån dess potentiella användning i en kontext av ekonomisk säkerhet.

4.5.1 Handel och handelsavtal

Stater kan använda handel och handelsavtal som styrmedel för påtryckning (Howell, 2022) med syfte att begränsa, uppmuntra eller styra internationella flöden av varor (Evenett & Muendler, 2025).

➤ *Importtullar och importkvoter*

Importtullar tillämpas på importerade varor för att skapa ytterligare intäkter för en stat och kan även ha ett skyddande syfte för att bevara en inhemsk industri (Geoffrey & College, 2013). I kontexten för ekonomisk säkerhet tillämpas tullarna i skyddande syfte.

Importkvoter, precis som importtullar, syftar till att begränsa inflödet av varor. Det är en kvantitativ begränsning som innebär en övre gräns för mängden av en vara som får importeras under en viss tidsperiod (Geoffrey & College, 2013). Importkvoter är ingen källa för extra intäkter men kan ha ett skyddande syfte.

Importtullar och importkvoter kan vara strategiska för att minska utbudet av importerade varor, vilket ökar efterfrågan på lokala motsvarigheter och därmed har en påverkan på resursallokering och välfärdsfördelning (Geoffrey & College, 2013). Dessa tullar och kvoter, leder till en ökad efterfrågan på lokala substitut för de berörda varorna. Samtidigt ökar kostnader för aktuella varor vilket också medför negativ påverkan på inhemska konsumenter.

Utöver syftet att skydda och främja den inhemska produktionen, kan importtullar och importkvoter även tillämpas i syfte att påverka ett annat lands ekonomi negativt genom att begränsa dess handelsintäkter.

➤ *Exporttullar och exportkvoter*

Exporttullar är avgifter som tillämpas på varor som exporteras till andra länder. Dessa tullar leder till att det importerande landet betalar ett högre pris för varorna. Genom exporttullar kan en stat kontrollera mängden varor som flödar över gränserna, säkerställa tillgången och stabilisera priserna av inhemska varor.

Med exportkvoter tillämpas en gräns på mängden av en vara som får exporteras. Dessa åtgärder är oftast selektiva och riktas mot en specifik stat som ett styrmedel för att orsaka störningar (Bown, 2025).

➤ *Handelsavtal*

Handelsavtal skrivs för att skapa och underlättar tullunioner och frihandel i syfte att stärka den ekonomiska och ibland politiska integrationen mellan aktuella länder. En tullunion är en regional integration där medlemsländerna inte tillämpar några tullar på handel mot varandra inom unionen, istället tillämpar medlemsländerna oftast gemensamma yttre tullnivåer gentemot icke-medlemsländer.

Handelsavtal kan vara en integrerad del av den nationella ekonomiska säkerhetsstrategin eftersom dessa avtal kan säkra tillgång till kritiska resurser, teknologier

och marknader. Dessa avtal kan även utnyttjas i syfte att påverka andra länder till att agera i linje med ett annat medlemslands strategi. Till exempel har USA använt sig av handelsavtal för att driva sin politik med bekämpning av terrorism (Wesley, 2008). Det är även i vissa staters intresse att inkludera isolerade och utsatta stater i den globaliserande världsekonomin genom bland annat handelsavtal. Detta eftersom exkludering och isolering av en stat kan betraktas som ett hot och en fara för andra staters säkerhet (Wesley, 2008).

4.5.2 Regleringar

Regleringar är åtgärder från en statlig eller offentlig aktör som syftar till att kontrollera vissa samhällsförhållanden, oftast genom lagar och rättsligt bindande ramverk. En stat kan använda sig av regleringar som instrument för att uppnå sina uppsatta mål för ekonomisk säkerhet. Inom kontexten för ekonomisk säkerhet använder stater regleringar i syfte att skydda och bevara den nationella säkerheten. Dessutom kan regleringar som främst inte är avsedda för ekonomisk säkerhet ändå utnyttjas som ett styrmedel inom ekonomisk säkerhet (till exempel kan arbetsmiljöregleringar begränsa utländska aktörers tillträde till vissa marknader).

➤ *Kontroll och reglering av utländska direktinvesteringar*

Utländska direktinvesteringar (UDI) kan stimulera innovationer och ekonomisk tillväxt. Därför har stater ofta ekonomiska incitament att uppmuntra eller i alla fall inte motverka UDI. Samtidigt kan en högre grad av UDI ökar en stats koppling till andra stater, dess beroende samt sårbarhet för fientliga handlingar (Blanchard & Ripsman, 1999).

Införandet av kontroll och reglering av UDI kan utnyttjas som ett styrmedel inom ekonomisk säkerhet med varierande avsikt. Dels kan granskning av inkommande UDI förhindra andra staters tillgång till kritiska verksamheter och sektorer. Vidare kan granskning av inkommande UDI även bidra till att minska beroenden och ekonomins sårbarhet genom att begränsa eller förhindra andra staters inflytande på affärsbeslut. Slutligen används kontroll och reglering av utgående UDI för att hindra utflödet av betydelsefull information eftersom UDI har en ”spillover”-effekt.⁴

➤ *Ekonomiska sanktioner*

Sanktioner är ett styrmedel som syftar till att framtvunga ett beteende hos en annan stat utan att bruka militära åtgärder. Sanktioner utgör en ekonomisk eller politisk påtryckning som tillämpas av ett land eller en grupp av länder mot ett annat land. De är i teorin mest effektiva och framgångsrika när de tillämpas av en grupp av stater eller internationella organisationer (Reddie & Walker, 2025). Det är en strategisk åtgärd som oftast begränsar andra länders tillgång till resurser, handel, och finansiella transaktioner. Detta påtryckningsmedel har utvecklats från att främst

⁴ Spillover-effekten innebär till exempel att kunskap och teknologier överförs till värdlandet.

vara en erkänd metod som främst gynnar en stor ekonomi med ett stort inflytande på marknaden till att idag även vara ett möjligt styrmedel för mindre ekonomier med specialiserad produktion (Reddie & Walker, 2025).

➤ *Regleringar för forskningssäkerhet och skydd mot teknickläckage*

Forskningsssäkerhet handlar om att bevara och skydda forskning så att resultaten inte missbrukas (Inspektionen för strategiska produkter, 2025). Teknikläckage innebär att viktig eller känslig teknik eller kunskap sprids till obehöriga aktörer.

Regleringar för skydd mot teknickläckage kan därmed betraktas som en stats verktyg för att bevara sin status som leverantör på internationella marknaden, hindra att teknik sprider sig till olämpliga aktörer, samt skapa ett förtroende hos allierade och samarbetspartners.

Att skydda forskning och motverka teknickläckage försvåras av att det finns flera möjliga kanaler som möjliggör överförandet av forskningsresultat. Regleringar för att begränsa dessa kanaler riskerar också att leda till att inflödet av kunskap minskar.

➤ *Offentliga upphandlingar*

Syftet med offentlig upphandling är att säkerställa konkurrens på marknaden och minska korruption i offentliga affärer (Konkurrensverket, 2025). Stater kan använda lagar om offentliga upphandlingar för att begränsa och kontrollera varor och tjänster som importerats.

Offentliga upphandlingar kan på så sätt användas för att driva efterfrågan på inhemskt producerade varor, minska beroendet av importerade varor, bidra till en ökad innovationsförmåga (genom till exempel innovationsupphandlingar), samt styra mot hållbarhet och klimatomställningar.

4.5.3 Andra statliga interventioner

Stater kan, genom att införa styrmedel riktade direkt mot en eller flera aktörer, påverka ekonomiska stabiliteten på marknaden.

➤ *Subventioner och bidrag*

Statliga subventioner är ekonomiska stöd eller bidrag som tilldelas företag, vilka möjliggör för dessa att sänka sina priser eller förbättra kvaliteten utan att bära motsvarande kostnader (Collins, 2025). Bidrag kan även rikta sig mot konsumenter genom att möjliggöra tillgång till varor och tjänster till ett lägre pris än vad som skulle råda under perfekt konkurrens (Schwartz & Clements, 1999).

Subventioner kan användas av stater för att stödja produktionen och utvecklingen i kritiska sektorer samt för att öka konsumtionen av inhemska varor och tjänster på bekostnad av importerade sådana. Det kan även användas som ett strategiskt

styrmedel för att stimulera export av utvalda produkter och på så sätt öka närvaron på den internationella marknaden.

➤ *Styrränta*

Styrränta är staters styrmedel för att justera inflationen och efterfrågan i en ekonomi. Genom att korrigera styrräntan kan en stat öka eller minska konsumtion och investeringar (Sveriges Riksbank, 2025c). Styrräntan kontrollerar den generella räntenivån och därmed nivån på aktiviteten i en ekonomi.

Detta är ett styrmedel som kan bidra till hushållens och företagens ekonomiska stabilitet vilket i sin tur leder till motståndskraft mot chocker.

Styrräntan kan även påverka växelkursen och på så sätt det ekonomiska utbytet med omvärlden i form av handel och investeringar (Sveriges Riksbank, 2025d).

➤ *Valutareserver*

Staters tillgångar i utländsk valuta eller guld utgör statens valuta- och guldreserver. Dessa reserver har till syfte att ge tillfälligt likviditetsstöd i utländsk valuta till banker, möjliggöra agerande på valutamarknaden och uppfylla staters åtagande inom Internationella valutafondens (IMF) internationella handelssystem för särskilda dragningsrätter (Sveriges Riksbank, 2025b).

Staters valutareserver är ett styrmedel för att hantera kriser som medför en fluktuation i priser på importerade råvaror eller handelsstörningar och på så sätt tryggar statens tillgång till kritiska varor. Valuta- och guldreserver kan även användas för att skydda mot valutakriser och stödja den inhemska valutan.

Valutareserver påverkar därmed staters motståndskraft mot globala kriser och stärker deras ekonomiska säkerhet.

4.5.4 Alternativa styrmedel för ekonomisk säkerhet

Med alternativa styrmedel menas möjliga styrmedel som inte traditionellt anses vara ett styrmedel inom ekonomisk säkerhet. Dessa styrmedel kan ha en indirekt effekt på ekonomisk säkerhet eller vara en förutsättning för att de traditionella styrmedlen ska ha önskad effekt.

➤ *Lagerhållning*

Ett till exempel på alternativa styrmedel är lagerhållning som innebär att stater systematiskt lagrar strategiskt viktiga resurser. Med lagerhållning har en stat möjlighet att skydda sig mot till exempel störningar i försörjningskedjor eller ökande priser på den internationella marknaden (Europeiska kommissionen, 2025b).

➤ *Cybersäkerhet*

Cybersäkerhet uppfattas som ett kraftfullt styrmedel inom geoekonomi och ekonomisk säkerhet (Blackwill & Harris, 2016).⁵ Cyberattacker som initieras eller uppmantras av en stat samt syftar till en ekonomisk påverkan skulle kunna betraktas som ett styrmedel inom ekonomisk säkerhet, även om den gränsar till militär aggression. Till exempel kategoriseras inte en cyberattack, utförd mot en internetleverantör och vars enda syfte är att få tillgång till mail, som ett styrmedel inom ekonomisk säkerhet. Däremot kategoriseras denna attack som ett styrmedel inom ekonomisk säkerhet om cyberattacken är riktad mot leverantören med syfte att orsaka ekonomisk skada i landet genom att orsaka omfattande internetavbrott (Blackwill & Harris, 2016).

4.5.5 Från styrmedel till handling: politiska satsningar

Politiska satsningar kan oftast bestå av en samling av olika styrmedel som gemensamt verkar för att uppnå uppsatta politiska mål. Med andra ord kan politiska åtgärder betraktas som bryggan mellan styrmedel och handling.

➤ *Industripolitik*

Näringslivets roll i ekonomisk säkerhet är central och en stats industripolitik kan vara avgörande för näringslivets förutsättningar att stärka den nationella ekonomiska säkerheten.

Industripolitik handlar om åtgärder som staten vidtar samt uppsatta strategier för att stödja industrins tillväxt, innovation samt konkurrenskraft. En industripolitik kan beröra hela näringslivet och är inte nödvändigtvis riktad enbart mot industrin (Tillväxtverket, 2025).

Industripolitiken kan användas som ett styrmedel av en stat för att stöda strategiskt viktiga industrier i syfte att minska landets beroende av import, öka konkurrenskraften och stimulera utvecklingen. Det är främst genom industristrategier som en stat presenterar den praktiska planen för att genomföra industripolitik.

Att en stat ingriper för att stötta ekonomisk tillväxt, investeringar, och innovation är inget kontroversiellt. Dock uppfattas inte alltid ett statligt stöd riktat mot specifika industrier som något positivt. Det väcker frågan huruvida en stat och en regering bör utse ”vinnare och förlorare”⁶ (Neu & Wolf, 1994). Detta eftersom specifika industrier eller företag med statligt stöd gynnas, vilket kan snedvräta konkurrensen.

⁵ Se Ingemarsdotter m.fl. (2025) för en definition av begreppet geoekonomi och hur det förhåller sig till ekonomisk säkerhet.

⁶ Vinnare i denna kontext är de specifika industrier som från stöd från nationen medans förlorare är de som inte får stöd.

➤ *Innovationspolitik*

Innovationspolitik utgör en länk mellan politik för forskning och teknisk utveckling och industripolitik (Europaparlamentet, 2025). Den sträcker sig över hela processen från grundforskning och idéutveckling till marknadsintroduktion av produkter och tjänster. Innovationspolitiken berör teknologiska, organisatoriska och sociala innovationer. Målet för politiken är att skapa en gynnsam miljö för att nya idéer ska föras ut på marknaden.

Sambandet mellan innovationspolitik och ekonomisk säkerhet kan förstås genom innovationers centrala roll för ekonomisk tillväxt och utveckling (Nelson & Winter, 1974), vilka i sin tur utgör viktiga beståndsdelar av ekonomisk säkerhet. Därtill främjar en stats innovationsförmåga dess konkurrenskraft, som även det framhävs som en viktig aspekt i ekonomisk säkerhet. Innovation kan även betraktas som en källa till ekonomisk säkerhet, då den bidrar till ökat välstånd i samhället genom till exempel att nya arbetstillfällen skapas och att livsförhållanden förbättras. Innovationspolitik är därmed ett instrument inom ekonomisk säkerhet som stater kan nyttja för att skapa tillväxt och utveckling och därmed minska beroendet av utländska aktörer.

Innovationspolitik kan vara åtgärder såsom finansiering och bidrag för att främja företagande, bidrag för att stötta forskning och utveckling, skatteincitament för att uppmuntra innovationsprojekt samt etablering av samverkansprogram.⁷

➤ *Arbetsmarknadspolitik*

Att säkra en stats tillgång till efterfrågad och kritisk kompetens är en del av ekonomisk säkerhet. Det finns en fördel med att utrusta en stat med den arbetskraft som krävs för att upprätthålla kontinuitet i statens och samhällets funktioner. På så sätt stärks även statens konkurrenskraft och motståndskraft (Siwage, 2017).

➤ *Utbildningspolitik*

Utbildning är avgörande för välstånd och humankapital är starkt kopplat till ekonomisk tillväxt (Barro, 1991). Flera nationella strategier lyfter fram utbildning som en central del av statens ekonomiska säkerhet.⁸

Genom en strategisk utbildningspolitik med fokus på att främja utbildning som genererar rätt kompetens och som följer omvärldsutvecklingen kan en stat säkra sin tillgång till rätt kompetens på arbetsmarknaden.

⁷ Samarbete mellan sektorer, mellan företag och universitet, mellan företag och myndigheter samt internationella samarbeten med utländska aktörer.

⁸ Utbildning och humankapital nämns till exempel i USA:s (Vita Huset, 2022) och Storbritanniens (Storbritanniens regering, 2025) nationella säkerhetsstrategier.

Utbildningspolitiken blir därmed viktig för en stats innovationsförmåga och tillväxt. Detta skapar fördelar för en stats konkurrenskraft samt motståndskraft. Utbildning ökar även en stats motståndskraft genom att bygga kritiskt tänkande och säkerställa social sammanhållning.

➤ *Beredskapspolitik*

Försörjningsberedskap är inte begränsat till att upprätthålla nödvändig försörjning. Försörjningsberedskap har en bredare uppgift, bland annat att säkerställa en stats handlingsfrihet (Ingemarsdotter, 2024).

En stats beredskapspolitik kan därmed även utnyttjas som ett styrmedel inom ekonomisk säkerhet genom att begränsa statens beroende av externa aktörer samt genom att säkerställa grundlig beredskap som minskar statens sårbarhet för externa aktörers handlingar.

➤ *Penningpolitik*

Penningpolitik utgör en grund för den övergripande finansiella stabiliteten. Det huvudsakliga syftet med penningpolitiken är att, genom olika åtgärder, hålla inflationen på en stabil nivå (Sveriges Riksbank, 2025a).

Styrräntan och valutareserver, som är två styrmedel inom penningpolitiken, bidrar till en ekonomisk stabilitet som bland annat skyddar mot externa chocker (både ekonomiska och icke-ekonomiska). Genom penningpolitiken kan staten stärka sin motståndskraft och ekonomiska oberoende samt säkra en snabbare återhämtning från ekonomiska kriser vilket bidrar till nationell suveränitet.

➤ *Handelspolitik*

En stats handelspolitik påverkar statens handelsrelationer med omvärlden. Handelspolitiken utgörs av regler, strategier och åtgärder som styr en stats internationella handel och inbegriper olika åtgärder (Krugman m.fl., 2012).

Staters handelspolitik bygger de ramar som internationell handel och utbyte med andra stater förhåller sig till. Med detta blir handelspolitiken en åtgärd inom ekonomisk säkerhet genom till exempel import- och exporttullar, import- och exportkvoter samt handelsavtal. På så sätt kan en stat påverka det internationella flödet av varor och tjänster till fördel för ekonomisk säkerhet.

➤ *Infrastrukturpolitik*

En robust infrastruktur är en förutsättning för att en stat ska klara av kriser och påfrestningar. Eftersom kritisk infrastruktur anses vara en grundpelare för ett samhällets funktionalitet i den moderna och sammanlänkade ekonomi (OECD, 2019), kan infrastrukturpolitiken även användas för att utveckla strategier och åtgärder som stöttar uppsatta mål inom ekonomisk säkerhet. Det är genom att upprätthålla en stabil infrastruktur samt, genom investeringar för att underhålla infrastrukturen, som en stat skapar bättre förutsättningar för tillväxt, vilket i sin tur skapar rätt förutsättningar för ekonomisk säkerhet.

5 Avslutande diskussion

Bakgrunden till denna rapport utgörs av det växande behovet av att förstå *ekonomisk säkerhet*. Intresset för begreppet har ökat på grund av de asymmetriska beroenden som den öppna handeln har skapat där stater försöker navigera mellan fördelarna med öppenheter och de risker och sårbarheter som det medför. Detta har gjort det särskilt viktigt att klargöra vad begreppet innebär och hur det används.

Baserat på litteraturen, som bygger på både akademiska artiklar och relevanta myndighetsdokument, har det i rapporten blivit tydligt att begreppet ekonomisk säkerhet saknar en entydig och universellt accepterad definition. Det finns ett flertal olika tolkningar där olika stater, institutioner och forskare betonar olika dimensioner av ekonomiska möjligheter, risker, beroenden och sårbarheter. Författarnas definition i denna rapport har därför vuxit fram som en syntes av dessa olika perspektiv och utgör vår tolkning av den samlade litteraturen.

Litteraturen visar tydligt att ekonomisk säkerhet förstås och operationaliseras på olika sätt beroende av politiska, ekonomiska och geopolitiska förutsättningar. Vissa stater, tolkar ekonomisk säkerhet brett och inkluderar ett stort spektrum av risker, allt från att utveckla den interna kompetensen till att värna om handelsrelationer. Andra aktörer, exempelvis Europeiska unionen har ett lite snävare synsätt och fokuserar mer på att skydda den interna marknaden från yttre hot och antagonistiska aktörer, där främmande makters inflytande över kritiska sektorer ofta står i centrum. Denna variation har gjort det nödvändigt att inkludera flera perspektiv i rapporten för att uppnå en mer heltäckande bild av hur begreppet används och vad det syftar till.

Mot bakgrund av detta är författarnas definition inte ett försök till att etablera en slutgiltig begreppsförklaring. Det är snarare en sammanställning av vad som har sagts i den mångfacetterade litteratur som i denna rapport studerats. Den bör förstås som en utgångspunkt eller som en grund att bygga vidare på, snarare än en färdigformulerad och statisk definition.

Eftersom ekonomisk säkerhet utvecklas i takt med förändrade maktstrukturer, nya teknologier och skiftande beroendeförhållanden är det rimligt att anta att framtida forskning och policyutveckling kommer fortsätta omforma hur begreppet definieras och tillämpas. Genom att dessutom tydliggöra komplexiteten och de olika ramarna som präglar området, skapas förutsättningar för att göra fortsatta analyser och skapa ett fördjupat arbete kring hur stater och andra aktörer kan förstå, hantera och stärka sin ekonomiska säkerhet.

Dessutom har denna rapport kartlagt olika verktyg (styrmedel) för ekonomisk säkerhet. De studerade styrmedlen är åtgärder som en stat kan utnyttja för att öka ekonomisk säkerhet. Utifrån tidigare litteratur, olika nationella strategier och

policydokument har styrmedlen kategoriserats utifrån om de är avsedda för utländska eller inhemska aktörer, om de är ekonomiska eller icke-ekonomiska styrmedel samt om de tillämpas på makro- meso- eller mikronivå.

En stat använder olika styrmedel beroende på vilket syfte och vilka mål staten vill nå. De styrmedel som används och hur de kombineras kan även avslöja hur en stat prioriterar, och vad som anses vara viktigast ur ett ekonomiskt säkerhetsperspektiv. Dessutom ger varje styrmedel en viss effekt när det används för sig, men effekten kan bli annorlunda när ett styrmedel kombineras med ett eller flera andra. En stat kan därför uppnå olika resultat genom att kombinera olika styrmedel.

Ekonomisk säkerhet innebär att stater behöver identifiera sina prioriteringar och önskade mål samt behöver kompromissa i valet av styrmedel. Detta är inte alltid en enkel uppgift eftersom konceptet ekonomisk säkerhet är uppdelat i två delar, en ekonomisk och en politisk. Ofta går dessa in och påverkar varandra. Olika mål som satts upp för att öka den ekonomiska säkerheten kan ibland hamna i konflikt och skapa oundvikliga spänningar.

Ytterligare ett dilemma rör balansen mellan ekonomisk transparens och skyddet av individuella eller nationella intressen (Europeiska kommissionen, 2023). Samtidigt som det finns en stark önskan om att maximera fördelarna med handel och ekonomisk integration, finns det också ett behov av att minimera de risker som uppstår till följd av beroenden och sårbarheter i sammanlänkade system. Å ena sidan leder större öppenhet ofta till mer effektiva och konkurrensutsatta ekonomiska system, där marknader fungerar mer dynamiskt. Å andra sidan skapar en sådan öppenhet utmaningar i relation till skyddet av känsliga uppgifter och strategiska resurser. För stater kan det finnas ett behov av att skydda vissa ekonomiska sektorer eller teknologier som är kritiska för den nationella säkerheten eller stabiliteten. Öppenhet kan dessutom utsätta stater för externa chocker eller geopolitiska spänningar om beroendet råvaror eller teknologier från en annan stat blir för stort. Därför behöver stater noggrant balansera behovet av att skydda sina egna intressen med fördelarna av att vara delaktig i den globala ekonomin.

Nationell säkerhet, oavsett om det handlar om ekonomisk eller militär, främjas av en enad befolkning med ett gemensamt mål och samlad kraft för att möta utmaningar (Neu & Wolf, 1994). Befolkningens enighet kan påverkas av socioekonomiska faktorer, vilket gör att fördelnings- och välfärdsfrågor kan vara en del i ekonomisk säkerhet.

Samarbeten stater emellan utgör en viktig väg till att uppnå ekonomisk säkerhet, särskilt i en globaliserad värld där enskilda länder sällan har kapacitet att ensamma hantera alla ekonomiska hot. Som det uttrycks i EU:s säkerhetspolitiska dokument: *"No member state acting alone can ensure its economic security"* (Borrell, 2023). Trots detta finns det betydande utmaningar kopplade till att skapa och upprätthålla

fungerande allianser. Vissa länder strävar efter att agera som självständiga stormakter och är ovilliga att binda sig till kollektiva strukturer som kan begränsa deras handlingsutrymme.

Sammanfattningsvis definieras ekonomisk säkerhet i denna studie som *en stats samlade förmågor och åtgärder för att säkerställa de resurser, funktioner och tillgångar som är grundläggande för dess ekonomiska stabilitet och välbefinnande*. Genom en bredd av akademiska artiklar, myndighetsdokument och nationella säkerhetsstrategier har olika perspektiv identifierats och utgör en grund för hur ekonomisk säkerhet kan förstås och analyseras.

Ekonomisk säkerhet är ett omfattande begrepp vars tolkning varierar mellan olika aktörer, geografiska områden samt strategiska intressen. Den globala ekonomins sammanlänkning skapar dessutom ett geoekonomiskt läge där stater ständigt måste balansera mellan att främja öppenhet för handel och utveckling, och att hantera de risker som följer av ömsesidiga eller ensidiga beroenden.

Begreppet sträcker sig även bortom statens utrikespolitiska och säkerhetspolitiska politik. Institutioner, företag och individer spelar viktiga roller genom sin kompetens, sina resurser och sin utvecklingsförmåga, vilket tillsammans stärker samhällets samlade ekonomiska stabilitet.

Litteraturöversikten pekar på en del strategier som ingår i ekonomisk säkerhet. I denna studie beskrivs dessa strategier som en uppsättning styrmedel som stater kan använda för att påverka både interna och externa faktorer. Styrmedlen varierar i inriktning och syfte men förenas av målsättningen att säkra den egna ekonomiska säkerheten i relation till andra stater.

6 Litteraturförteckning

- Avanesova, N., Volovelska, I., Maslova, V., Sukhorukova, T., & Kutkina, Y. (2018). Improvement of a Mechanism of Providing Economic Security Of Enterprises in the System of Global Competitiveness. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(4.3), 393–397. <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i4.3.19840>
- Baldwin, D. A. (2020). *Economic statecraft: New Edition*. Princeton University Press.
- Baldwin, D. A., & Milner, H. V. (2019). Economics and National Security. I H. Bienen, *Power, Economics, and Security* (1:a uppl., s. 29–50). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429302831-3>
- Barro, R. J. (1991). Economic Growth in a Cross Section of Countries. *The Quarterly Journal of Economics*, 106(2), 407–443.
- Becker, G. S. (1993). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education* (3:e uppl.). University of Chicago Press.
- Benson, E., & Mouradian, C. (2023). *How Do the United States and Its Partners Approach Economic Security?* Center for Strategic and International Studies (CSIS). <https://www.csis.org/analysis/how-do-united-states-and-its-partners-approach-economic-security>
- Benson, E., Mouradian, C., & Palazzi, A. L. (2024). Toward a U.S. Economic Security Strategy Twenty-First-Century Guidance for Domestic and International Policymaking. *Center for Strategic and International Studies (CSIS)*.
- Besley, T. J., Burgess, R., Khan, A., & Xu, G. (2021). Bureaucracy and Development. *National Bureau of Economic Research (NBER)*.
- Blackwill, R. D., & Harris, J. M. (2016). *War by other means- Geoeconomics and statecraft* (7:e uppl., Vol. 2016). Harvard University Press.
- Blanchard, J.-M. F., & Ripsman, N. M. (1999). Asking the right question: When do economic sanctions work best? *Security studies*, 9.
- Blanchard, J.-M. F., & Ripsman, N. M. (2013). *Economic Statecraft and Foreign Policy: Sanctions, Incentives, and Target State Calculations* (1:a uppl., Vol. 2013).

- Borrell, J. (2023). *Economic security: A new horizon for EU foreign and security policy*. Europeiska utrikestjänsten (EEAS).
https://www.eeas.europa.eu/eeas/economic-security-new-horizon-eu-foreign-and-security-policy_en
- Bown, C. P. (2025). How export restrictions threaten economic security. *Journal of International Economic Law*, 28(2).
- Storbritanniens regering. (2025). *National Security Strategy 2025: Security for the British people in a dangerous world* (No. CP 1388).
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/685ab0da72588f418862075c/E03360428_National_Security_Strategy_Accessible.pdf
- Campomanes, I., Dannaoui-Johnson, N., Lee, A. (Yu-L., & Lemoine, J. (2025). *2025 Freedom and Prosperity Indexes: How political freedom drives growth*. Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/the-path-to-prosperity-the-2025-freedom-and-prosperity-indexes/>
- Chimits, F., Mccaffrey, C., Lopez, J. M., Poitiers, N. F., Vicard, V., & Wibaux, P. (2024). *European Economic Security: Current practices and further development* (PE 754.449). Europaparlamentet.
- Ciuriak, D., & Goff, P. (2021). Economic Security and the Changing Global Economy. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3998169>
- Collins, D. (2025). Trade Remedies: Subsidies, anti-dumping, and safeguards. I *Principles of world trade law* (1:a uppl., Vol. 2025). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781003465676-5>
- Cornell Law School. (u.å.). *6 U.S. Code § 474—Cessation of operations of agency or program*. Legal Information Institute. Hämtad
https://www.law.cornell.edu/uscode/text/6/474#c_2
- Draghi, M. (2024). *The future of European competitiveness*. Europeiska kommissionen.
- Europaparlamentet. (2025). *Innovationspolitik. Faktablad om Europeiska unionen*. Europaparlamentet.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/67/innovationspolitik>
- Europeiska centralbanken. (2025). European competitiveness: The role of institutions and the case for structural reforms. *ECB Economic Bulletin*, 2025(1). https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2025/html/ecb.ebart202501_01~fd1781599d.en.html

- Europeiska kommissionen. (2023). *Gemensamt meddelande till Europaparlamentet, Europeiska rådet och Rådet om en europeisk strategi för ekonomisk säkerhet*. Europeiska kommissionen.
- Europeiska kommissionen. (2025a). *Joint white paper for European Defence Readiness 2030*. Europeiska kommissionen. <https://doi.org/10.1093/law-oeul/e66.013.66>
- Europeiska kommissionen. (2025b). *Nya åtgärder ska trygga råvaror och stärka EU:s ekonomiska säkerhet*. Europeiska kommissionen. https://commission.europa.eu/news-and-media/news/new-measures-secure-raw-materials-and-strengthen-eus-economic-security-2025-12-03_sv
- Europeiska rådet. (2023). *G7 Leaders' Statement on Economic Resilience and Economic Security*.
- Evenett, S. J., & Muendler, M.-A. (2025). The Notion of Weaponizing Trade and the Example of Moscow's Threat to Food Security in 2023. I V. K. Aggarwal & T. M. Cheung (Red.), *The Oxford Handbook of Geoeconomics and Economic Statecraft* (s. 0). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197673546.013.6>
- Geoffrey, J., & College, V. (2013). Trade policy and trade liberalization. I A. Lukauskas, R. M. Stern, & G. Zanini (Red.), *Handbook of trade policy for development* (Vol. 2013).
- Golea, D. G., & Hideg, C. R. (2022). The growing importance of economic security in the new paradigm. Towards a new definition of economic security. *Technium Social Sciences Journal*, 35, 525–531. <https://doi.org/10.47577/tssj.v35i1.7257>
- Goodman, M. P. (2023). *G7 Gives First Definition to "Economic Security"*. Center for Strategic and International Studies (CSIS). <https://www.csis.org/analysis/g7-gives-first-definition-economic-security>
- Harrison, M. (2024). *What is the G7? Full list of member countries and leaders*. Metro. <https://metro.co.uk/2024/06/14/g7-full-list-member-countries-leaders-21031412/>
- Hopewell, K. (2022). Beyond U.S.-China Rivalry: Rule Breaking, Economic Coercion, and the Weaponization of Trade. *AJIL Unbound*, 116, 58–63. <https://doi.org/10.1017/aju.2022.3>
- Human Security Unit. (u.å.). *Human security unit in theory and practice*. United Nations Trust Fund for Human Security.

- Huntington, S. P. (1993). Why International Primacy Matters. *International Security*, 17(4), 68. <https://doi.org/10.2307/2539022>
- Hurochkina, V., Nahaieva, O., Rymar, O., Chorny, O., Makhanets, L., & Shyshpanova, N. (2021). Foreign state economic policy in the context of economic security. *Journal of Management Information and Decision Sciences*, 24(3), 1–14.
- Höra, E., & Weiss, S. (2024). *The New Geo-Economic Instruments of the European Union*. bertelsmann-stiftung. <https://www.bertelsmann-stiftung.de/doi/10.11586/2024047>
- Ingemarsdotter, J. (2024). *Ekonomiskt försvar: Vad och varför* [FOI Memo 8482]. Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Ingemarsdotter, J., Veibäck, E., & Hellström, K. (2025). *Det ekonomiska försvarets hotbilder: En kunskapsöversikt* [FOI-R--5616--SE]. Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Inspektionen för strategiska produkter. (2025). *ISP bidrar till att stärka forskningssäkerheten i Sverige*.
- Ioan-Franc, V., & Diamescu, M. A. (2010). Some Opinions on the Relation between Security Economy and Economic Security. *Romanian Journal of Economics*, 31(2), 129–159.
- Japan's Economic Security Promotion Act and the implications for businesses. (2022). *Strategic Comments*, 28(8), viii–ix. <https://doi.org/10.1080/13567888.2022.2157625>
- Johnson, A. (2024). Riksgäldskommentar: Geoekonomi och geoekonomiskt agerande. *Riksgälden*, (2).
- Johnson, A. (2025). Riksgäldskommentar: Svensk ekonomis sårbarhet för geoekonomiskt agerande. *Riksgälden*, (1).
- Kahler, M. (2004). Economic security in an era of globalization: Definition and provision. *The Pacific Review*, 17(4), 485–502. <https://doi.org/10.1080/0951274042000326032>
- Kanadas regering. (2023). *G7 Leaders' Statement on Economic Resilience and Economic Security*. https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/g7/documents/2023-05-20-statement-security-securite-declaration.aspx?lang=eng
- Kaskina, R. (2025). Europeiska unionen och Världshandelsorganisationen. *Europaparlamentet*.

- Katsos, G. E. (2018). *The U.S. Government's Approach to Economic Security*. National Defense University Press.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1978). Power and interdependence: World politics in transition. *Political Science Quarterly*, 93(1), 132–134.
- Khadisov, M.-R., Daurbekov, S.-E., Datsaeva, L., Matasheva, K., Yusupova, M., & Abdulkhamidov, S.-M. (2019). Definition Of Risk Factors Of Economic Security In The Region. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*, 1529–1535. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.12.04.208>
- Konkurrensverket. (2025). *Om offentlig upphandling*. Konkurrensverket. <https://www.konkurrensverket.se/upphandling/om-offentlig-upphandling/>
- Krugman, P. R., Obstfeld, M., & Melitz, M. J. (2012). *International Economics: Theory & Policy* (9:e uppl.). Pearson.
- Kurilla, M. (2024, april 29). *What Is the CHIPS Act?* Council on foreign relations. <https://www.cfr.org/in-brief/what-chips-act>
- Kyoto University. (u.å.). *Security Export Control*. Hämtad 02 december 2025, från <https://www.kyoto-u.ac.jp/en/research/research-compliance-ethics/security-export-control>
- Larsson, K. (2024). Betydelsen av utrikeshandeln för ekonomisk säkerhet. *Kommerskollegium*.
- Lougui, M., Björk, A., Wennman, M., & Sahlén, V. (2026). *Ekonomisk säkerhet i Sverige- Analytiskt exempel på ett strategiskt ramverk för ekonomisk säkerhet i Sverige* [FOI-R--5881--SE]. Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Lougui, M., Björk, A., Wennman, M., Sahlén, V., & Enström, J. (2026). *Ett strategiskt ramverk för ekonomisk säkerhet* [FOI-R--5880--SE]. Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Lougui, M., & Häggbom, G. (2025). *Befrielsedagen- Slutet för ditt morgonkaffe?* (FOI Memo No. 8910). Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Luttwak, E. N. (1990). From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce. *The National Interest*, 17–23.
- Moody's. (2024). *Enhancing national security with public-private partnerships*. Moody's. <https://www.moody's.com/web/en/us/insights/public-sector/enhancing-national-security-with-public-private-partnerships.html>

- Nelson, R., & Winter, S. (1974). Neoclassical vs. Evolutionary Theories of Economic Growth: Critique and Prospectus. *The Economic Journal*, 84(336), 886–905.
- Nesadurai, H. E. S. (2004). Introduction: Economic security, globalization and governance. *The Pacific Review*, 17(4), 459–484.
<https://doi.org/10.1080/0951274042000326023>
- Neu, C. R., & Wolf, C. Jr. (1994). *The economic dimensions of national security*. RAND.
- Niinistö, S. (2024). Safer together Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness. *Report by Sauli Niinistö, Former President of the Republic of Finland, In His Capacity as Special Adviser to the President of the European Commission*.
- Norris, W. J. (2025). The Intersection of Economics and Security: Mapping the Landscape. I V. K. Aggarwal & T. M. Cheung (Red.), *The Oxford Handbook of Geoeconomics and Economic Statecraft*. Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197673546.013.2>
- North, D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge University Press.
- OECD. (2019). *Good Governance for Critical Infrastructure Resilience*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/02f0e5a0-en>
- OECD. (2025). *Economic Security in a Changing World (New Approaches to Economic Challenges)*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/4eac89c7-en>
- Ohlsson, A. (2025, november 5). *Styrräntor—Internationellt*. Ekonomifakta. https://www.ekonomifakta.se/sakomraden/makroekonomi/inflation-och-styrrantor/styrrantor-internationellt_1208571.html
- Prop. 2024/25:34 Totalförsvaret 2025-2030*. (2024). Försvarsdepartementet.
- Reddie, A. W., & Walker, L. P. (2025). Sanctions in an era of strategic competition. I *The Oxford Handbook of Geoeconomics and Economic Statecraft* (Vol. 2025). Oxford University Press.
- Regeringen. (2024). *Nationell säkerhetsstrategi*.
- Retter, L., Frinking, E., Hoorens, S., Lynch, A., Nederveen, F., & Phillips, W. (2020). *Relationships between the economy and national security: Analysis and considerations for economic security policy in the Netherlands*. RAND Corporation. <https://doi.org/10.7249/RR4287>

- Romer, P. M. (1990). Endogenous Technological Change. *Journal of Political Economy*, 98(5), 71–102.
- Scholvin, S., & Wigell, M. (2018). Power politics by economic means: Geoeconomics as an analytical approach and foreign policy practice. *Comparative Strategy*, 37(1), 73–84.
<https://doi.org/10.1080/01495933.2018.1419729>
- Schwartz, G., & Clements, B. (1999). Critical review of the threats affecting the building of critical infrastructure resilience. *Journal of Economic Surveys*, 13(2), 119–148. <https://doi.org/10.1111/1467-6419.00079>
- Siwage, D. N. (2017). How labour market policies affect innovation and trade competitiveness. I *Production Networks in Southeast Asia* (1:a uppl., s. 25). Routledge.
- Stiglitz, P. J. E., Sen, P. A., & Fitoussi, P. J.-P. (2009). *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress* (s. 292). Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress.
- Stisman, P. (2024, december 10). *China's Rising International Reserves Signal Economic Strength*. Georgetown Americas Institute Logo.
<https://americas.georgetown.edu/posts/china-s-rising-international-reserves-signal-economic-strength>
- Storbritanniens regering. (2025). *National Security Strategy 2025*.
- Sveriges Riksbank. (2025a, februari 20). *Vad är penningpolitik?* Sveriges Riksbank. <https://www.riksbank.se/sv/penningpolitik/vad-ar-penningpolitik/>
- Sveriges Riksbank. (2025b, april 1). *Guld- och valutareserven*. Sveriges Riksbank. <https://www.riksbank.se/sv/marknader/guld--och-valutareserven/>
- Sveriges Riksbank. (2025c, oktober 20). *Så påverkar penningpolitiken inflationen*. Riksbanken. <https://www.riksbank.se/sv/penningpolitik/vad-ar-penningpolitik/sa-paverkar-penningpolitiken-inflationen/>
- Sveriges Riksbank. (2025d, oktober 20). *Så påverkar penningpolitiken inflationen*. Sveriges riksbank.
<https://www.riksbank.se/sv/penningpolitik/vad-ar-penningpolitik/sa-paverkar-penningpolitiken-inflationen/>
- Szczepanski, M. (2023). Economic security policies in G7 countries. *Europeiska unionen*.

- Tillväxtverket. (2025). *Vad innehåller egentligen industristrategier?* (No. 0505). Tillväxtverket.
- Togashi, M. (2020). Japan's Economic Security and the Role of the Private Sector. *Center for Strategic and International Studies (CSIS)*.
- Tullverket. (2025, november 28). *Skyddsåtgärder på import av vissa ferrolegeringsämnen*. Tullverket.
<https://www.tullverket.se/aktuellt/nyheter/nyheterforforetag/nyheter/skyddsåtgärderpaimportavvissafferolegeringsamnen.5.4776b304199f1ed58cc2d4a3.html>
- Veshapidze, S., Chiabrishvili, K., Zubiashvili, T., & Zoidze, G. (2021). On the relationship between education and economic security. *EcoForum*, 10(3).
- Vita Huset. (2017). *National Security Strategy of the United States of America*.
- Vita Huset. (2022). *National Security Strategy (October 2022)*.
<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>
- Wesley, M. (2008). The strategic effects of preferential trade agreements. *Australian Journal of International Affairs*, 62(2), 214–228.
<https://doi.org/10.1080/10357710802060568>
- Wikman, P., & Bonnier, E. (2021). *Hur kan geoekonomisk rivalitet analyseras utifrån en strategisk ansats?* [FOI-R--5214--SE]. Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Yuzue, N., & Sekiyama, T. (2025). Defining economic security through literature review. *Frontiers in Political Science*, 7.
<https://doi.org/10.3389/fpos.2025.1501986>

7 Bilaga 1: Sammanfattning av litteratur och definitioner

Tabell 1. Sammanfattning av definitioner av begreppet ekonomisk säkerhet.

Perspektiv	Definition Ekonomisk säkerhet kan definieras som...
Akademisk litteratur	... en sammansättning av strategier för att identifiera och hantera en stats ekonomiska sårbarheter, med stort fokus på utrikespolitiken, mot internationella relationer och auktoritära hot.
OECD	... en nations förmåga att skydda och upprätthålla sin ekonomiska stabilitet och tillväxt. Viktigt att notera är att olika länder och regioner har olika förutsättningar för ekonomisk säkerhet.
EU	... ett samlingsnamn för de åtgärder som vidtas för att hantera och motverka risker som kan påverka unionens ekonomiska stabilitet. En stark allians mellan medlemsstaterna är avgörande, i syfte att skapa en inre marknad där konkurrenskraft och resiliens kan uppstå, och där yttre ekonomiska hot och påtryckningar kan motstås.
G7	... de beredskapsplaner som stater utvecklar för att skydda sina ekonomier från oväntade störningar såsom pandemier och geopolitiska kriser.
Sverige	... samlade åtgärder för att skydda och upprätthålla Sveriges välstånd. Det innefattar att stärka Sveriges motståndskraft och konkurrenskraft genom att värna om frihandel och internationella relationer för att säkra tillgång till globala marknader.

8 Bilaga 2: Sammanfattning av styrmedel för ekonomisk säkerhet

Tabell 2. Sammanfattning av styrmedel för ekonomisk säkerhet.

Styrmedel	Inriktning		Syfte		Tillämpningsnivå			Karaktär		Exempel
	Mot inhemska aktörer	Mot utländska aktörer	Påverka beteende	Absorbera och hantera	Makro	Meso	Mikro	Ekonomiska	Icke-ekonomiska	
Importtullar		X	X		X			X		Europeiska unionen (EU) tillämpar importtullar på ryska och belarusiska jordbruksprodukter och gödselmedel med syfte att minska EU:s beroende av dessa produkter samt för att minska Rysslands exportintäkter (Europeiska unionens råd, 2025).
Importkvoter		X	X		X				X	EU-kommissionen införde skyddsåtgärder på import av vissa ferrolegeringsämnen. Skyddsåtgärderna består av kvartalsvisa tullkvoter (Tullverket, 2025).

Styrmedel	Inriktning		Syfte		Tillämpningsnivå			Karakter		Exempel
	Mot inhemska aktörer	Mot utländska aktörer	Påverka beteende	Absorbera och hantera	Makro	Meso	Mikro	Ekonomiska	Icke-ekonomiska	
Exporttullar		X	X		X			X		Till exempel införde Indien år 2022 exporttullar på vissa sorters ris med avsikt att reglera priset på ris för lokala befolkningen (Thomas & Kesavan, 2023).
Exportkvoter		X	X		X				X	Även Kina tillämpade under 2025 exportkvoter på bränsle dels för att säkerställa sin egen tillgång till bränsle (Reuters, 2025).
Handelsavtal		X	X		X				X	Japan understryker, i sin ekonomiska säkerhetsstrategi, vikten av diversifiering av sina handelsallianser för att bygga ekonomisk motståndskraft och stabilitet (Menegazzi, 2025).

Styrmedel	Inriktning		Syfte		Tillämpningsnivå			Karakteristik		Exempel
	Mot inhemska aktörer	Mot utländska aktörer	Påverka beteende	Absorbera och hantera	Makro	Meso	Mikro	Ekonomiska	Icke-ekonomiska	
Kontroll och reglering av UDI		X	X	X		X		X	X	I sin nationella säkerhetsstrategi nämner USA vikten av att skydda sina kritiska teknologier och infrastruktur från utländskt inflytande eller kontroll (Vita Huset, 2022). Staten har tillsatt en kommitté för granskning av UDI (CFIUS) vars huvudsakliga uppgift är skydda USA:s nationella säkerhet genom granskning av investeringar som involverar amerikanska företag.

Styrmedel	Inriktning		Syfte		Tillämpningsnivå			Karak­tär		Exempel
	Mot inhemska aktörer	Mot utländska aktörer	Påverka beteende	Absorbera och hantera	Makro	Meso	Mikro	Ekonomiska	Icke-ekonomiska	
Ekonomiska sanktioner		X	X		X			X	X	Förenta nationerna (FN) införde till exempel 1990 handels- och oljeembargo mot Irak som innebar omfattande förbud mot handel med Irak. Sanktionerna mot Irak infördes efter Iraks invasion av Kuwait 1990 och syftade till att försvaga Saddam Husseins regim ekonomiskt (Stockholm International Peace Research Institute, 2012).
Regleringar för forsknings-säkerhet	X			X		X			X	Japan tillämpar kontroller av bland annat forskningssamarbeten med utländska forskare (Kyoto University, u.å.)

Styrmedel	Inriktning		Syfte		Tillämpningsnivå			Karaktär		Exempel
	Mot inhemska aktörer	Mot utländska aktörer	Påverka beteende	Absorbera och hantera	Makro	Meso	Mikro	Ekonomiska	Icke-ekonomiska	
Skydd mot teknikläckage		X				X			X	EU:s exportkontrollförordning (European Parliament and Council of the European Union, 2021) är ett exempel på en reglering vars syfte är att hindra teknik med dubbla användningsområden spridas till obehöriga aktörer som kan utgöra en säkerhetsrisk.
Offentlig upphandling	X		X			X			X	USA använder sig av offentlig upphandling för att säkerställa att federala upphandlingar i första hand köper amerikanska varor (Buy American Act).
Subventioner	X		X	X		X		X		Till exempel använder Kina omfattande subventioner för att stödja strategiska sektorer som elfordon (Bickenbach m.fl., 2024).

Styrmedel	Inriktning		Syfte		Tillämpningsnivå			Karak­tär		Exempel
	Mot inhemska aktörer	Mot utländska aktörer	Påverka beteende	Absorbera och hantera	Makro	Meso	Mikro	Ekonomiska	Icke-ekonomiska	
Bidrag	X		X	X		X		X		USA:s CHIPS and Science Act är ett bidrag för att stödja inhemsk produktion av chipstillverkning (Kurilla, 2024).
Styrränta	X			X	X			X		Styrräntan används aktivt av flera länder för att upprätthålla ekonomisk stabilitet. Till exempel sänktes styrräntan kraftigt i USA, euroområdet och Sverige i samband med finanskrisen i slutet av 2008 (Ohlsson, 2025).
Valuta-reserver	X			X	X			X		Kina har en av världens största valutareserver som buffert vid ekonomiska störningar (Stisman, 2024).

Styrmedel	Inriktning		Syfte		Tillämpningsnivå			Karakter		Exempel
	Mot inhemska aktörer	Mot utländska aktörer	Påverka beteende	Absorbera och hantera	Makro	Meso	Mikro	Ekonomiska	Icke-ekonomiska	
Lagerhållning	X			X		X			X	USA, till exempel, har ett strategiskt oljelager kallat Strategic Petroleum Reserve (U.S Department of Energy, 2025) som ska användas för att säkra tillgången till energi vid kriser eller störningar på oljemarknaden.
Cybersäkerhet		X	X		X				X	Kina placerade skadlig kod i ett amerikanskt företags IT-system för att kunna störa energiförsörjningen vid en eventuell konflikt med USA (Blackwill & Harris, 2016).

ISSN 1650-1942

www.foi.se